

Nr. 3

1943. g.

15. janvāris

RM 0,30

LAIKMETS

Uzvaras ģenijs

*Wamper'a skulptūra
jaunajā vācu mākslas
izstādē Minchenē*

NAUDAS VĒRTĪBA

Svētku laikā, varbūt vairāk nekā agrāk, dzirdēja runājam par naudas vērtību. Nemaz šo sarunas tematu īpaši nemeklējot, diezgan bieži nācās dzirdēt izteicienus, ka naudai neesot vērtības. Pie tam runātāji nemaz neizskatījās pēc miljonāriem, tie bija ierēdņi un strādnieki, kas pelnīja varbūt ļoti labi, bet katrā ziņā ne tik daudz, lai varētu svaidīties ar simts marku zīmēm. Ja šie ļaudis tomēr tā runāja un tādā arī domāja, iemesli meklējami citur.

Tautsaimniecība mums mācīja, ka naudai esot tik liela vērtība, cik daudz par to varot nopirkt. Tik tālu ir pareizi. Nauda jau īstenībā nav nekā cits kā vērtību mēraukla, kā valsts izdota un visur atzīta apliecība par veikto darbu un tiesībām saņemt vajadzīgās preces. Ja nu mēs šodien daudz mantas nevaram nopirkt, vai tad šiem ļaudīm, kas saka, ka naudai vairs neesot vērtības, nebūs taisnība? Ja mēs vēl dzirdam čukstus teiktās cenas, par kādām „melnajā birzī” varot dabūt visu ko, tad tiešām var rasties iespaids, ka mēs patlaban pārdzīvojam inflācijas laikmetu. Taču tā tas nav!

Ikviens tautsaimnieks vai saprātīgāks cilvēks jums pateiks, ka pašreizējam laikam ar inflāciju nav nekā kopēja. Naudas vērtība mūsu zemē ir tikpat augsta kā priekš kara. Visas dzīvei un iztikai nepieciešamās preces un mantas ir palikušas tais pašās cenu robežās kā agrāk. Dzīvokļu īres, apkurināšanas, apgaismošanas, tramvaja biļešu maksas, kā arī cenas par nepieciešamiem pārtikas līdzekļiem palikušas agrākās. Nauda mums dod iespēju dzīvot tikpat lēti kā agrāk.

Taču šai lietai ir arī otra — daudz tumšāka puse. Valsts vara, kas vada un regulē visu saimniecības dzīvi, gādā par to, lai mēs varētu dzīvot, lai mēs būtu apģērbusies un paēduši ne tikai šogad, bet arī vēl nākošu gadu. Mēs neviens nezinām, cik ilgi šis karš turpināsies, tāpēc mums jābūt gataviem izturēt tik ilgi, cik tas būs vajadzīgs. Tāpēc arī mēs šodien nevaram ēst tik daudz un tik labi, kā mums patiktos, mēs nevaram ieiet veikalā un nopirkt kažokus vai uzvalkus un dažādas greznuma lietas, kā to bijām parādūši agrāk, jo rūpniecība patlaban aizņēma ar daudz svarīgāku darbu nekā mūsu personīgo ērtību apmierināšanai vajadzīgo priekšmetu gatavošanu. Tā rodas stāvoklis, ka mēs nevaram nopirkt šokolādi, persiešu paklājus vai jaunu ēdamistabas iekārtu. Tai pašā laikā mēs strādājam tālāk un pelnām to pašu vai pat vēl lielāku algu nekā miera laikā. Nevarēdami to tūlīt izdot, jo ierobežoto iepirkumu dēļ mūsu dzīve kļuvusi lētāka, mēs it kā apstulbstam no uzkrātās naudas. Mēs vairs nesaprotam, kā tas var būt, ka agrāk naudas vienmēr trūka un tagad pēkšņi tā paliek pāri. Šādā stāvoklī auglīgu zemi atrod baumas par naudas bezvērtību.

Lētticīgie ļaudis, kas visas baumas uzņem par pilnu patiesību, cenšas tikt vajā no visas liekās naudas, it kā tā degtu viņu plaukstos. Viņi pērk visu, ko vien kaut kādā ceļā var dabūt, nemaz neinteresējoties par to, vai tā manta viņiem vispār vajadzīga un cik tā maksā. Viņus arī vairs neuztrauc tas, ka par šo mantu prasa desmit un divdesmit reizes vairāk, nekā tā vērtā. Galvenais — ka tikai kaut kas nopirkts.

Lai gan boļševiku laikā esam pārdzīvojuši briesmas, mums trūkst vajadzīgā tvir-

tuma un stingruma, mēs esam joprojām pārāk mīksti savā raksturā. Mēs neprotam paciest pārejošas grūtības un grībam, lai tagad, kad karš tikko kā pārvēlies mūsu zemei, jau iestātos miera laika apstākļi. Dzīvojot mierā un drošībā, mēs vienmēr aizmirstam, ka karš joprojām turpinās, pie tam netālu no mūsu zemes robežām. Šis karš prasa visu spēku piepūli. Tagad nav īstais laiks runāt par personīgām ērtībām, par iepirkšanos un ārzemju ceļojumiem. Galvenais šodien ir tas, ka vispār varam dzīvot. Visu pārējo ērtību apmierināšana varēs notikt pēc kara. Dzīvojot aizmugurē

VILIS CEDRIŅŠ

ZIEMĀ

*Zeļ mūžam zeme. Pilsētas stāv
staltas,
Kaut latvju tauta zaudējusi daudz.
Caur purvāju tai bija jāizbrauc,
Kur kraukļi krauc, gail vilku acis
baltas.*

*Bet stāv vēl kalni — laiku
liecinieki,
Un eglēs gūlies senais sniega svars.
Vēl muguras ir dēliem sasliet spars,
Ko lieca tēvi — senie līdumnieki.*

*Zem kastaņām spirts ūdens guldz
no akām,
Dej sarkankrūšu bars zem ābelēm.
Vējš sniegpārslas sviež acis
meitenēm,
Kas brien uz dievnamu pa
piesnigušām takām.*

*Vēl vārīgs svētku brīnums uzdzirkst
ciemos:
Kūp šķīvjos slokātņi un kausos
dzēriens sīvs,
Vēl svētku kokam zaras sveces plīv,
Un sanāk kaimiņi pa skuju ceļu
ciemos.*

*Ir zeme mūžīga. Par nemirstīgu saimi
Uz viņas turamies mēs laiku ugunis.
No gaudiem briedīgiem jauns spēks
briest asinīs
Mums — tautai svētītai, kas darbā
ceļ sev laimi.*

un drošībā, izrādīsim savu pateicību karavīriem vismaz tādā veidā, ka būsīm stipri savā uzvaras pārliecībā un neļausimies sevi ietekmēt dažādiem ļautiņiem, kas, vai nu paši nezina, ko runā, vai arī apzināti rīkojas ienaidnieka uzdevumā.

Tāpēc, runājot par spekulantiem, kas pērk un pārdod mantas par desmitreiz lielāku cenu, jāatzīmē, ka tie nodara mazāku postu tautas saimniecībai nekā morālei. Ja valsts vara var iejaukties normēto preču tirdzniecībā, tad daudz grūtāk tas izdarāms t. s. mākslas priekšmetu tirdzniecībā. Ja cenu pārraudzība normē pārdošanas cenu finiera albumam, nosakot, ka tas jāpārdod par 5 markām, tad, uztriepjot uz albuma vā-

ka kādu bezgaumīgu attēlu, tas pārvēršas par „mākslas darbu” un tā cena vairs nav ierobežota. Tāpēc mēs veikalos skatītos redzam šos finiera albumus par 90 un vairāk markām. Rīgā kā sēnes pēc lietus savairojušies dažādi „mākslas” saloni, kuŗos pa lielākai daļai māksla atrodama tikai firmas nosaukumā, kamēr pašā salonā par dārgu naudu var iegādāties nemākuju un diletantu gatavotus darbus.

Ir vēl otra ļaužu grupa. Tie ir cilvēki, kas iedomājas sevi par sevišķi gudriem un tālredzīgiem. Ienaidnieka aģitācijas ietekmē neticēdami vācu uzvarai, viņi itin loģiski tālāk secina, ka tad arī Vācijas nautai nebūs vairs vērtības. Tāpēc, pēc viņu domām, vienīgi pareizi ir naudas zīmes pārvērst kādās citās „vērtīgās” mantās — kažokos, zelta vai sudraba lietās un persiešu paklājos. Pretstatā pirmajiem, šīs grupas ļaudis nepērk visu, kas gadās, bet apdomā, vai mantai būs vērtība arī uzvarētāja acīs.

Ir skaidrs, ka mums šim karš var būt tikai viens iznākums — uzvara vai bojā eja. Citas iespējas nav un nekad nebūs. Par to, lai karš beigtos ar mūsu uzvaru, gādā karavīri frontē. Ja mēs tomēr pievienotos „gudro privātpolitiķu” domām, ka Vācija karu zaudēs, tad savu vērtību zaudēs simt marku zīme, bet tāpat vērtību zaudēs arī spekulācijas ceļā par 10.000 markām pirktais persiešu paklājs vai nerca kažoks. Ka tādā gadījumā karu uzvarētāji — boļševiki, šādas mantas prot cienīt, par to mēs esam vienis prāti, tikai mēs no piedzīvojumiem gan zinām, ka īpašu atlīdzību par šo mantu sagādāšanu un uzglabāšanu boļševiki vis nemaksā. Mēs šaubāmies arī par to, vai boļševiki uzvaras gadījumā vairs nodarbosies ar tādiem juridiskiem niekiem kā nacionālizācijas likuma izsludināšanu. Pietiks ar izteiksmīgu nāgana kustību — un to taču boļševiki tik ļoti prot — lai mainītu savu īpašnieku.

Taču uzvara būs mūsu! No šā viedokļa izejot, arī jāpadomā par to cilvēku nākotni, kam šodien liekas, ka naudai nav vērtības. Katrs var darīt ar savu naudu, ko viņš grib, tik ilgi, kamēr viņš rīkojas likumā robežās. Spekulantus agri vai vēlū ķers pelnītais sods — vienalga, vai viņi pērk gaļu un sviestu, vai baroka stila ēdamistabu un sudrablapsu.

Vienreiz pienāks uzvaras diena. Šai dienā rakstāmgalds atkal maksās 150—200 markas un nevis 2000 markas, šai dienā atkal varēs pērk automobili un apskatīties pēc ģimenes mājiņas. Taču diezgan daudziem no mums šai dienā vairs nebūs naudas.

Taisni tai laikā, kad sāksies jaunzūbēves darbs visplašākos apmēros, kad tirdzniecībā, rūpniecībā un amatniecībā visos novados būs vajadzīgi ļaudis ar savu kapitālu, kuriem katram niekam nebūtu jādod valsts pabalsts, mums vairs nebūs naudas, jo, pārgudri būdami, mēs būsīm to izsvaidījuši kara laikā, par pieciešamām un nevajadzīgām lietām. Un, tad mums atliks tikai noraudzīties, kā nāks citi, kas jau agrāk izpratuši šā laika lielumu un naudas vērtību. Tad nāks ļaudis, kas visus kara gadus būs strādājuši un krājuši, lai pēc kara varētu atļauties kaut ko vairāk. Un viņiem arī pienāksies pirmā vieta, jo viņi ne tikai bija strādājuši, bet arī ticējuši savam darbam un uzvarai.

Aloīzs Klišāns.

AUG STIPRA CILTS

Tieši pirms gada mūsu zemē atskanēja Lielvācijas valsts darba dienesta aicinājums latviešu jaunekļiem brīvprātīgi stāties darba dienestā rindās blakus vācu tautas jaunekļiem. Vilinošās izredzes — pabūt kādu laiku Lielvācijā, savām acīm skatīt zemi, tautu un kultūru, par ko tik daudz bija dzirdēts un lasīts — savilpoja daudz jauniešus sirdis, lai gan tūlī blakus uzpeldēja zināmas bažas par nepietiekamu vācu valodas prasmi, un vēl diezgan pasvešā darba dienesta prasībām. Netrūka arī jaunprātīgu tenkotāju, kas šo akciju centās iztēlot kā apzinīgu latviešu jaunekļu aizvilināšanu, lai tos tur pārtautotu un padarītu gandrīz par „baltajiem vergiem.” Un tad, kad pirmās latviešu jaunekļu grupas jau bija aizbraukušas, šie tenkotāji, „gudri” smīnēdami, ieteica tos atpakaļ vairs negaidīt. Tomēr ne klusās bažas, ne jaunprātīgās tenkas nespēja ietekmēt tos tūkstošus latviešu jaunekļu, kas pag. gada aprīlī drošu prātu un cerību pilnām sirdīm devās uz Lielvāciju, lai mestu pirmo tiltu uz vācu un latviešu jaunatnes draudzīgu sadarbību, kas tik svarīga būs Jaunajā Eiropā.

Sais dienās viņi atgriezās dzimtenē, saņēmuši atļauju atstāt darba dienesta rindas jau pēc 9 mēnešu noķalpošanas. Vērojot priecīgi smaidošo atbraucēju rindas un pazīstamos stāvus, šķiet, ka šai šajā laikā tie būtu izauguši lielāki, viņu sejas kļuvas vīrišķīgākas. Jau pirmais gājiens kopsolī ar dziesmām Rīgas ielās skaidri rādīja noteikto stāju un vingro gaitu, ko viņiem devis darba dienests.

„Vai esat apmierināti ar darba dienestā pavadīto laiku?” jau tāju alūksnietim Imantam Bērziņam.

„Pat ļoti. Es būtu gan neapmierināts, jja nebūtu pagājušā gadā aizbraucis.”

„Kādus ieguvumus jums devis šis laiks?”

„Vispirms jau gandrīz pilnīgi iemācījos vācu valodu. Redzēju kultūru Vācijas pilsētās, vēroju augsti attīstīto lauksaimniecību. Sekojot kāda vācu kolēģa ielūgumam, viesojos viņa ģimenē, kur izjutu vācu tautas viesmīlību un mācījos cienīt viņu pacietību, kara grūtības pārvarot.”

„Atklāti sakot, pirmais laiks darba dienestā nemaz nebija tik viegls,” vaļsirdīgi atzīstas viesienietis Arnolds Štrauss, kas dienesta beigās ieguvis paaugstinājumu.

„Apstākļi bija sveši, nodarbes neierastas, un dažu labu reizi iedomājos — kam man vajadzēja šeit iestāties. Tagad es saku, ka tas bija svētīgs laiks un darba dienests nepieciešams katram mūsu vecuma jauneklim, lai iegūtu nepieciešamo stāju un disciplīnu. Fiziskās grūtības pārvarējām viegli, jo mums, latviešu zēniem, nevienam darbs nav svešs. Veltas izrādījās arī bažas par pārtautošanu, jo mūsu priekšniecība tieši uzsvēra: neaizmirst savu tautību un augt par stipriem latviešiem.”

Dzimtenē pārbraukušajiem darba dienesta vīriem par godu universitātes aulā bija sarīkots svinīgs akts, kurā ieradās ģenerālkomisārs Dr. Drechsler's. Ļaužu simti ielās ar lielu interesi noraudzījās staltajos jaunekļos, kas vingrā solī, dziesmas skandinot, no savas mītnes devās uz universitāti. Darba dienesta emblēmām greznoto plašo aulu bez atbraucējiem un viņu piederīgiem pildīja visi tie jaunieši, kas pieteikušies darba dienesta jaunajam iesaukumam, vai vēlas pieteikties. Izglītības un kultūras ģenerāldirektors prof. Dr. M. Prīmanis Latvijas pašpārvaldes vārdā sveica atbraucējus kā pirmos latviešus, kas, pārvarēdami bažas un aizspriedumus, pieteicās valsts darba dienestā un tur pavadīto laiku turpmākā dzīvē atcerēsies ar prieku.

Latviešu darba vīru vārdā formānis Dreimanis atzīmēja, ka, par spīti diezgan grūtajam dienesta sākumam, visi darba vīri uz pavadīto laiku atskatoties ar prieku. Tā bijusi laba skola — vērot, kā vācu tauta strādā un kādus upurus tā nes kaņam un uzvarai. Austrumu grupas vadītājs oberarbeitsfirers Koch's apsveica sapulcējušos darba dienesta augstākās vadības vārdā. Tad runāja ģenerālkomisārs valsts padomnieks Dr. Drechsler's. Atzīmējis lielos panākumus, kādus vācu kaņavīri un pārējo triju valstu pakta dalībnieki sasnieguši plašajās cīņu frontēs, ģenerālkomisārs uzsvēra, ka Eiropa jaunajā gadā ieiet ar nesalaužamu ticību uzvarai. Tomēr šī uzvara vēl prasīs upurus, kādēļ arī no šīs zemes iedzīvotājiem jāprasa pilnīga iekļaušanās un dzelzaina pienākumu veikšana. „Es zinu, ka jūs, mani latviešu biedri darba dienestā, vislabāk sapratīsit manas prasības par pilnīgu iesaistīšanos un pienākuma veikšanu,” tālāk teica ģenerālkomisārs. „Jūs pirmie pieteicāties brīvprātīgi valsts darba dienestā. Ar to jūs izšķīrāties par grūto pienākuma un darba skolu organizācijā, kas noder par paraugu visai pasaulei. Daudzi no jums šai laikā ir saskatījuši fiziskā darba svētību un izpratuši, kādēļ Vācijā katram vācu zēnam un meitenei jāiziet cauri valsts darba dienestam. Mēs audzinām stipru cilti, kam piemīt kareivīga pamatstāja un kas, neatkarīgi no arodizvēles vai vecāku naudas maka biežuma, iesaistīta visas tautas lielajā kopībā.” Izteicis pateicību jaunajiem latviešu darba vīriem par viņu priekšzīmīgo nostāju, disciplīnu un gatavību, ģenerālkomisārs atzīmēja, ka par atzinību darba vīriem viņu turpmākajā dzīvē sniegs visāda veida atbalstu un dos iespēju brīvi veidot savu nākotni.

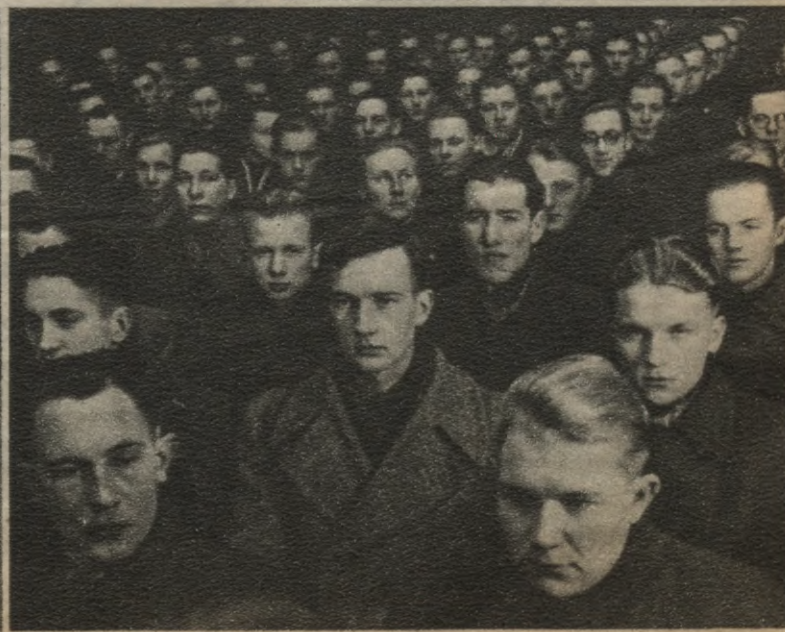
Ģenerālkomisārs Rīgā nevarēja apsveikt visus darba dienesta vīrus reizē, jo tie atgriežas dzimtenē vairākos transportos. Tādēļ svinīgas sanāksmes notiks vēl atsevišķos novados, kur darba vīrus apsveiks novada komisārs. Valsts darba dienestā radušos draudzības saišu uzturēšanai nodibinās kādreizējo latviešu darba vīru tradīciju savienību.

M. J.

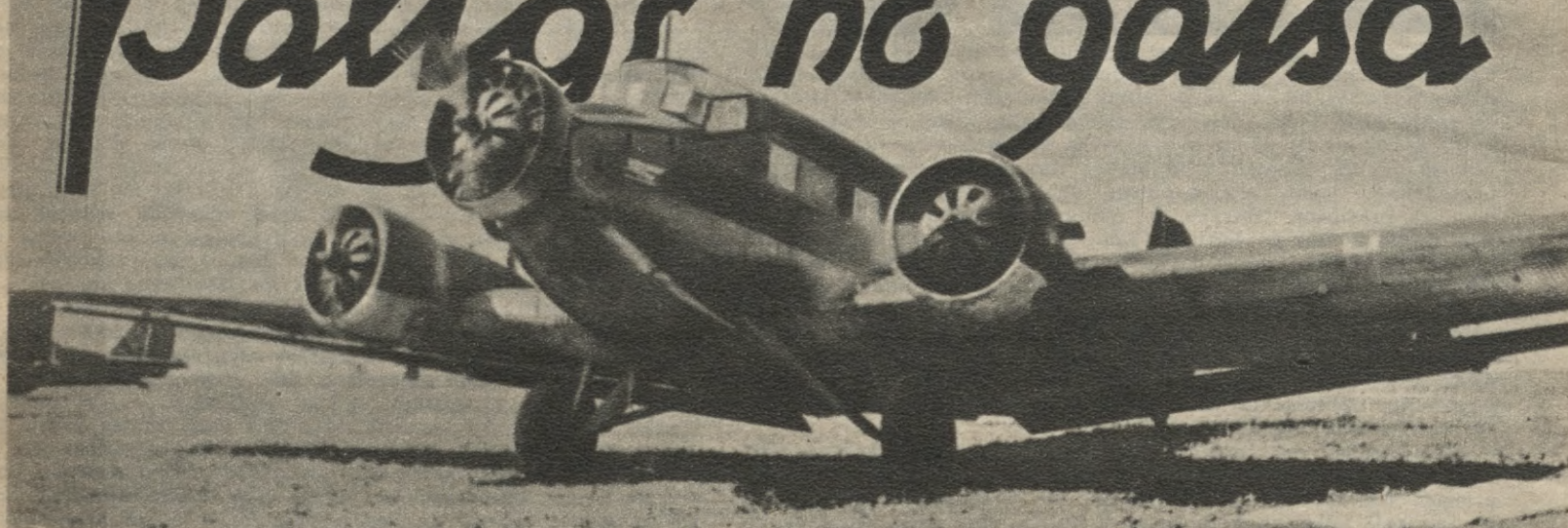
Latviešu darba vīru pārstāvis formānis Dreimanis isā kareivīgā runā izteica prieku un atzinību par darba dienestā gūto pieredzi.

Pirmos latviešu darba vīrus universitātes aulā apsveica — (1. rindā) ģenerālkomisārs Dr. Drechsler's, augstākais ū un policijas vadītājs Latvijā ģenerālmajors Schröder's, izglītības un kultūras ģenerāldirektors prof. Dr. M. Prīmanis, oberarbeitsfirers Koch's u. c.

Jaunie darba vīri formas tērpus atstājuši savās dienesta vietās, bet darba dienestā iegūtā disciplīna, stāja un pieredze tos pavadīs visās turpmākajās gaitās.

Palīgs no gaisa

GAISA SPĒKU TRANSPORTA VIENĪBU LIELAIS VEIKUMS

Pēdējās nedēļās Vadonis piešķīra izcilākajiem gaisa spēku transporta vienību komandieriem un lidmašīnu vadītājiem Dzelzs krusta bruņinieka krustu. Jau bieži frontes ziņojumi vēstīja, ka gaisa spēki rūpējas par frontes cīnītāju apgādi un visāda veida papildspēkiem, sevišķi cīņās Norvegijā, Krētā un tālu austrumos. Ar municiju, benzīnu, pārtikas līdzekļiem u. c. tika apgādāti attālākie uzbrukuma punkti, bet sevišķi liela nozīme gaisa spēku transporta vienību palīdzībai bijusi tais gadījumos, kad galējo atbalsta punktu sakari ar frontes vienībām bija pilnīgi pārtraukti. Klusa varonība izpaudusies šo gaisa spēku transporta vienību darbībā visos gada laikos un visdažādākos apstākļos. Turklāt „Ju 52” — Junkers’a fabrikas transporta lidmašīnu sasniegumi vislabāk pierāda vācu lidmašīnu rūpniecības ražojumu augsto kvalitāti. Par to izcilajām īpašībām lai stāsta vīri, kas dienu no dienas ir ceļā ar savām lieliskajām „kastēm”. Kāds lidmašīnas vadītājs mūs informē:

„Vecajās labajās Ju lidmašīnās novietoja kaņavīrus. Tās pacēlās no ziedošās Vidusvācijas un brāzās uz rudenīgajiem austrumu kaujas laukiem. Tas notika trīs reizes, tad šī starpspēle beidzās.

Jauna pavēle tās atkal raidīja cīņās. Tās apgādāja ar visu nepieciešamo, kas kaņavīriem vajadzīgs mežonīgajās tālēs un kļajumos. Tā pārejošie piedziņojumi kļuva par pastāvīgu piepūli, speciālie uzdevumi pārvērtās austrumfrontes ikdienā.

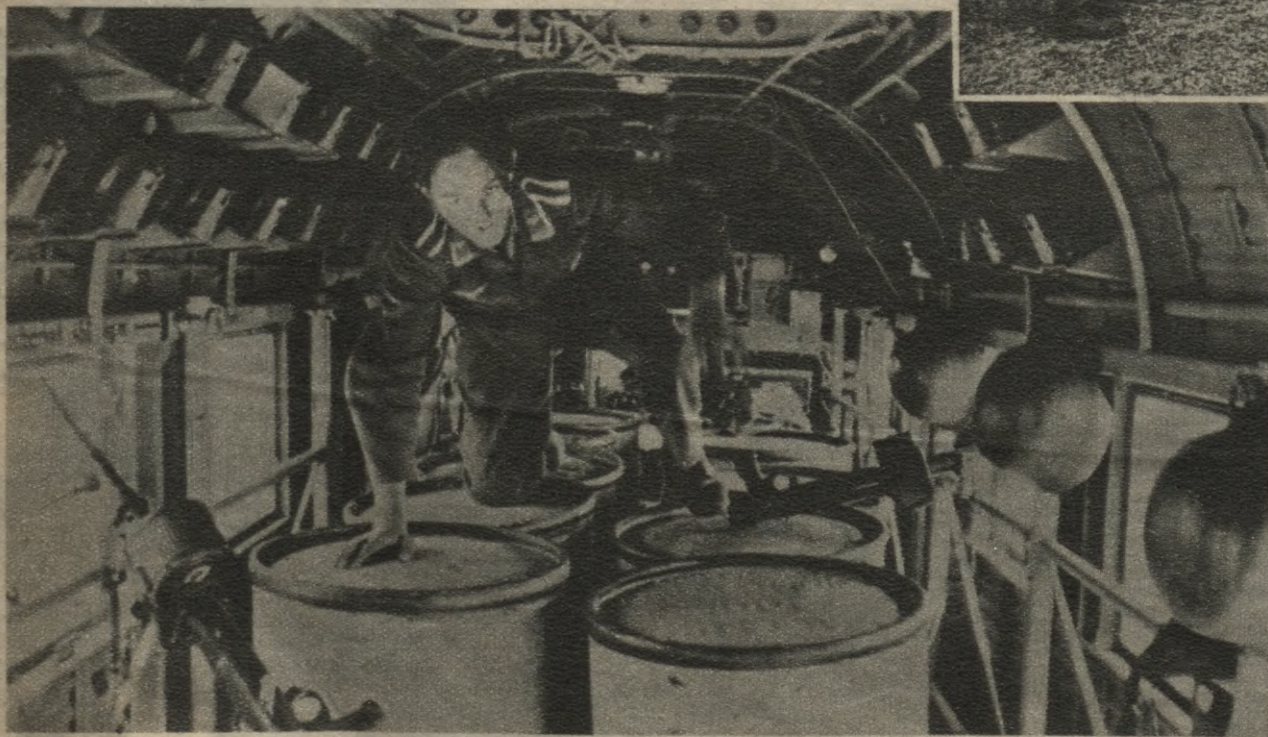
Pavēles sekoja cita citai. Lidmašīnas zemā lidojumā drāzās pār šosejām, šaudamas uz augšu un leju, lai aizstāvētos pret uzbrukumiem šai ienaidnieka telpā. Tās pārvadāja visdažādākās mantas, kuņas nepieciešamas karaspēkam cīņās un kuņu nekad nav par daudz: bumbas, benzīnu, pārtiku, arī pasta sūtījumus. Atceļā Ju lidmašīnas veda visdārgāko kravu: ievainotos kaņavīrus!

Vācu bruņoto spēku gaisa tankkuģi — spēcīgās transporta lidmašīnas ar degvielu kravu kādā austrumu frontes lidlaukā gaida pavēli startēt.

Kājnieceki lido — transporta lidmašīnas tos nogādā tur, kur kaujas apstākļi prasa steidzamu pastiprinājumu.

„Ju” transporta lidmašīna uzņēmusi degvielu kravu tādā daudzumā, ka mašīnas vadītājs tiek savā vietā, tikai rūpdamies pāri mucu grēdai. Lai bīstamajā lidojumā varētu dot cienīgu atsparu ienaidnieka iznīcinātājiem, arī transporta lidmašīnā ierīkoti ložmetēji.

Gaisa transports nogādājis Afrikas tuksnesī dažādu kalibru bumbas un svaigas saknes. Šādu tālu karalauku apgādē transporta lidmašīnām sevišķi svarīga nozīme. Vajag tikai atcerēties varonīgo Scherer'a grupu austrumu frontē, kas, ienaidnieka ieslēgta, pagājušajā ziemā varēja izturēt un sekmīgi atsist ienaidnieka pārspēka uzbrukumus vairāk nekā 100 dienas tikai tāpēc, ka visu vajadzīgo: ieročus, municiju, pārtiku un medikamentus — saņēma ar Ju lidmašīnām no gaisa.

Tā vācu karavīri „gaisa omnibusā” ceļo uz tālajiem Norvēģijas ziemeļiem, lai arī tur varonīgi veiktu savu pienākumu pret dzimteni, Vadoni un Jauno Eiropu.

Kamēr lidlauka apkalpe sakārto lidmašīnas nākamajam lidojumam, grupas komandants draudzīgā saimē ar saviem eskadriju kapteiņiem bauda īsu atpūtas brīdi kādā austrumu lidlaukā.

Uzp.: Atlantic 3,
H. Hoffmann 1,
Weltbild 1,
Braemer u. Güll 1.

Nemaldīgi lidmašīnas joņoja pa rudens lietu un mākoņiem, pa ziemas pūtejiem un vētrām, lai veiktu pavēles. Dažreiz kāda no tām sasniedza lidlauku ar aizsautu spārnu, motoram gurdeni pukstot; mašīnu smagnējos ķermeņos šķembeles bija izrāvušas dziļas vātis. Dažu labu karavīru bija ķērušas ienaidnieka lodes, un tos, kas neatgriezās, viņu ciņas biedri paturēja svētā piemiņā. Pienāca ziema, ko neviens austrumu ciņu dalībnieks neaizmirsis. Sals stindzināja locekļus, spiedās cauri biežajiem kažokiem, lika cilvēkiem sarauties čokurā. Ledainajā aukstumā apstājās motori. Putenis trakodams virpuļoja sniegu, un ledus aplāja lidmašīnas stūri.

Tad uz zemes iestājās pavasaris. Spēcīgie vēji, kas modina dabu no ziemas snaudas, purināja lidmašīnas priekšgalu, un zem drebošajiem spārnieniem izplētās pirmatnējā zeme pavasara atkusnī.

Tad atkal plašo apvārsni appludināja briestošo sējumu zeltainie viļņi un klājās zem lidotājiem kā dievišķīgs paklājs. Svētīgā Ukrainas saule pārsedza līdzeno skrejceļu ar trisošu plīvuru, un no ventilācijas caurulēm plūda smacīgi benzīna tvaiki.

Tagad jau atkal iestājusies ziema. Vēl vienmēr tie paši ciņas biedri katru rītu pulcējas ap eskadriļas kapteini. Eskadriļa saņem pavēles un paceļas ar savām „kastēm” pret krēslainajām debesīm plašajos austrumos. Lidotāju grupa ir kļuvusi par cieši vienotu saimi visos darbos un pienākumos. Šie vīri prot lieliski veikt savus uzdevumus, bet nemīl par to daudz runāt.

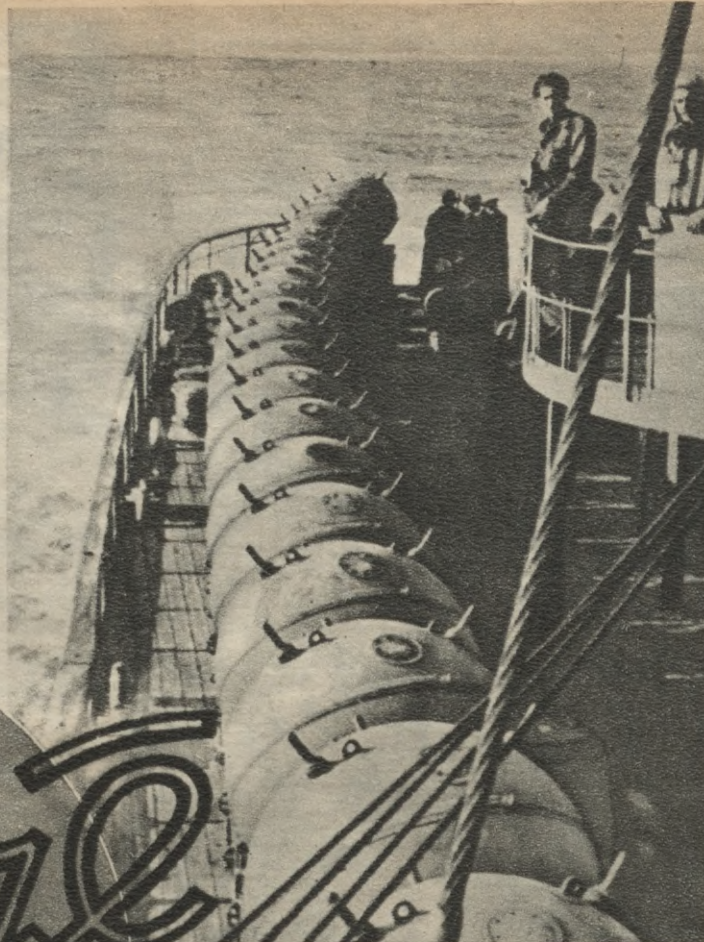
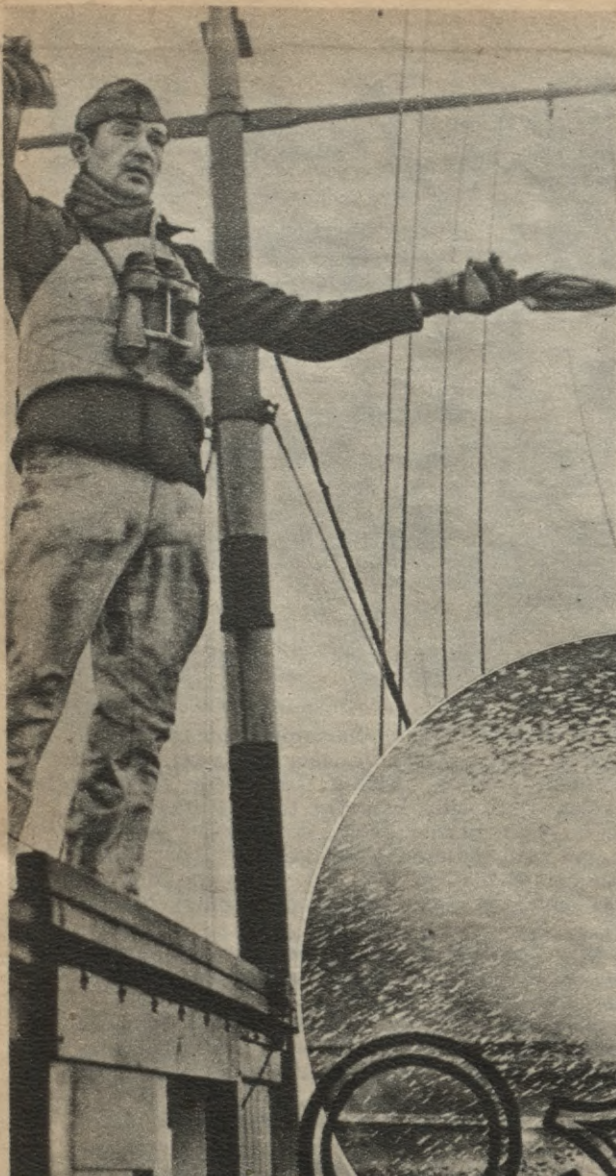
Kopš kāda laika šeit Austrumu frontes dienvidos kāda vienība atgriezās no tūkstošā lidojuma. Neskaitāmi lidojumi izdarīti ziemeļos un frontes vidusdaļā. Tas bija tikai sākums lielajam palīdzības darbam. Kāda vienība atgriezās no tūkstošā tāllidojuma, bet, lai sasniegtu šo skaitli, strādājuši visi šīs saimes locekļi.

Blakus vācu jūras spēkiem darbojas sabiedroto nāciju jūrnieki. Te redzams kāds rumāņu mīnu licējs Melnajā jūrā. Bīstamās iznīcības nesējas sarindotas uz klāja, lai ar tām aizsprostotu kādu boļševiku ostu Kaukaza piekrastē.

Jaungada ugunošana jūras krastā. — Vācu kaļa jūrnieki padarījuši nekaitīgu ienaidnieka mīnu, noskrūvējot detonatoru, un pēc tam aizdedzinājuši spridzināmās vielas, kas rada šo liesmu strūklu.

Uzn.: Atlantic — 3,
A. Hoffmann — 1.

UZ JŪRĀM

Jūras kaujas spēku apsardzībā vācu kuģu karavānas šķērso jūras, nodrošinādamas kārtīgu piegādi visām frontēm. — Uzņēmumā karakuģu signālists nodod pavēli karavānas kuģu kapteiņiem.

Vācu un sabiedroto bruņotie spēki stāv modrā sardzē par Jauno Eiropu arī visās jūrās un okeanos. Ne rudens miglas, ne ziemas orkāni nespēj nogurdināt vai sagraut vācu jūrnieku cīņas sparū. Neskaitāmajās kaujās ar vācu un sabiedroto nāciju virsūdens, zemūdens un gaisa spēkiem angļu sakšu jūrnieki cieš vienu zaudējumu pēc otra. Anglijas mētropoles apgādē ar dzīvei un rūpniecībai nepieciešamajām aizjūras precēm iesisti tik dziļi robi, ka to vairs nespēj noslēpt pat pati Anglijas apgādības ministrija. Gadījumā tā drūmi pareģo, ka šā gada pirmajos sešos mēnešos apgādes stāvoklis neuzlabosies. Vēl grūtāk cieš plūtokratu tālo un izmētāto kaujas lauku apgāde ar cilvēkiem, ieročiem, municiju un pārtiku. Ka nekas labāks viņiem nav sagaidāms arī turpmāk, par to nevienam nav šaubu. To garantē ass valstu jūras spēku nemītīgais kāpinājums, kas spilgti izpaužas nogremdētās ienaidnieka tonnāžas pieaugumā. To rāda pagājušā gada lepnā bilance: 1370 nogremdētu kuģu ar 8.940.000 brt, pie kam šais skaits ietilpināti tikai neapšaubāmi nogremdētie kuģi.

K. K.

Vācu iznīcinātāji modrā sardzē tālajās Norvēģijas ziemeļu šērās nodrošina piegādes kuģu karavānu pret ienaidnieka uzbrukumiem uz jūras un no gaisa.

Berchtesgadenē

6000 KM KRUSTĀM ŠKĒRSĀM PA LIELVĀCIJU

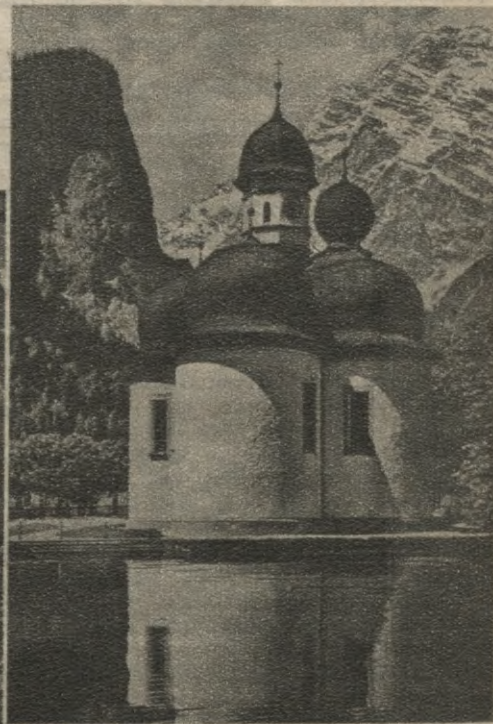
Lielisko auto ceļu, kas kā plata dubultlente liku loču izvijas tūkstošiem kilometru garumā pa Lielvāciju, skarot tās jaukākos apvidus un ievērojamākās pilsētas, vispatīkamāk mērot automobili šā ceļa dienvidu posmā. No Minchenes austrumu virzienā šis ceļš lielāko tiesu iet līdzteku Bavārijas gleznainajiem Alpu kalniem. Vēlāk Bavārijas lielākā ezera Kimzē auto ceļš no gleznainās Innas upes ielejas ievirzās pašos Bavārijas kalnos. Tur tas liku loču pa kalnu aizām aizvijas līdz t. s. Berchtesgādenes zemei. Pie Berchtesgādenes, kas nozīmē Bertas istabu, šis kalnu auto ceļš taisnā leņķī pagriežas uz ziemeļiem un aizved uz daudzināto Zalcbergu.

Berchtesgādenes telpa saistās ar vairākiem vācu tautai ļoti tuviem jēdzieniem: vispirms ar pašu Berchtesgādeni, tad Oberzalbergu un beidzot ar gleznaino kalnu ezeru Kēnigszē līdz ar tā lepnāko krāšņumu — Vacmaņa kalnu. Līdz nacionālsociālistiskās valsts nodibināšanai Berchtesgādenē bija tikai plaši pazīstama gaisa kūrvietā, slavenā ar savām sāls pēdēm, iecienīta sava veselīgā kalnu gaisa un viegli pieejamu dabas krāšņumu dēļ. Piedevām vēl daudzus tūristus šē pievilka kuŗa katra makam pieejamā atpūtas iespēja. Kas reiz bija iepazinies ar berchtesgādeniešu grūti pārspējamu viesmīlību, gribēja vēlreiz to baudīt. To vidū bija arī slavenais krievu dziedonis Fjodors Šalajpins, kas kopā ar savām abām meitām pavadīja katru vasaru Kēnigszē tuvumā. Viņš gribēja šē apmesties pat uz pastāvīgu dzīvi, tīkojot nopirkt īpatnējo medību pili Hubertus, kur pazīstamais vācu rakstnieks Ganghofer's sarakstījis vairākus savus ievērojamākos romānus, to skaitā arī „Hubertus”. Sai pilī glabājas

viena no bagātākajām briezu un aļņu ragu kolekcijām Eiropā.

Pasaules slavu Berchtesgādenē sagādājis Adolf's Hitler's, izvēloties sev vasaras mītni jaunceltā kalnu mājā Oberzalbergā, kur kopš 1937. gada oficiāli atrodas arī reichskancelejas nodaļa. Faktiski tā tur atradās jau 1936. gadā, kad Vadoņa kalnu māja Oberzalbergā vēl nebija galīgi izbūvēta. Jau tad šē Adolf's Hitler's pieņēma svarīgās apspriedēs nevienu savu tuvāko partijas darbinieku un valdības vīru, bet arī ārvalstu pārstāvju sarunām politikas jautājumos. Kopš Adolf's Hitler's izvēlējies Berchtesgādeni par savu vasaras rezidenci, uz turieni ik vasaras plūst neskaitāmi ceļotāju pulki, lai redzētu šo Lielvācijas Vadoņa kalnu mītni, skatītu, kā dzīvo Vadonis, un lai redzētu arī viņu pašu. Daudzo tūkstošu Oberzalbergas apmeklētāju vidū miera laikā bija arī daudz ārzemnieku. Pēdējo sevišķi daudz šē bija 1936. gada vasarā, kad Vācijas piedzīvoja neredzētu tūristu - ārzemnieku pieplūdumu sakarā ar Berlīnes olimpiādu. Lai gan ceļotāju pieplūdums bija ļoti liels un visas viesnīcas bija pārpildītas līdz pēdējai vietai, tā ka daži apmierinājās ar guļas vietu pat vannas istabā, nevienam tomēr nebija jāpaliek bez pajumtes. To viegli varēja atrast kuŗa katrā privātā mājā, bet visur par stingri normētam cenām. Nacionālsociālistiskajā Vācijā neļauj nevienu ekspluatēt. E. Tūbelis.

Lielvācijas Vadoņa Adolf'a Hitler'a kalnu mītne Oberzalbergas stāvajā kalnmalē, no kurienes paveras tāls jauks skats Zalcburgas virzienā.

Sv. Bartolomeja kapella Vacmaņa kalna piekājē pie teiksmainā kalnu ezera Kēnigszē. Tā celta vairāk desmitu baznīcēnu piemiņai, kas, spēcīgi vētraī pēkšņi saceļoties, dabūja traģisku gaļu braucienā laivās uz Berchtesgādenes baznīcu. Laikmeta uzņ.

Berchtesgādenē sniegā ar 2714 m augsto Vacmaņa kalnu, kas prasījis daudz kalnā kāpēju dzīvības. Orbis uzņ.

H. Hoffmann'a uzņ.

RUZVELTS PRET EIROPU

Kaža vēsturnieki, kas kādreiz pētījis šā kažā izcelšanos un norisi, atzīs, ka mēs esam kļūdījušies, apzīmējot 1941. gada 11. decembri par kažā sākuma dienu starp ass valstīm un Ameriku. Istenībā karš starp Eiropu un Ziemeļamerikas Savienotajām valstīm sācies jau daudz agrāk, līdz ar Franklina Rūzvelta ievēlēšanu par Savienoto valstu prezidentu.

Kad Rūzvelts 1933. gada 4. martā stājās Savienoto valstu prezidenta amatā, viņa galva bija pilna dažādām idejām un plāniem, lai tautas acis paceltu savu populāritāti. Labi redzot, ka amerikāņu tautas vairākums atrodas neapskaužamā materiālā stāvoklī, viņš domājās visvieglāk gūt laurus ar sociālām reformām. Jau savās pirmajās deklarācijās presei, Rūzvelts nāca klajā ar dažādiem projektiem, ko viņš esot nodomājis realizēt tuvākā laikā. Ja sākumā amerikāņi arī noticēja sava prezidenta labajai gribai uzlabot tautas plašāko aprindu stāvokli, tad drīz vien kļuva redzams, ka paredzētie uzlabojumi paliek tikai uz papīra vai arī sasniedz gluži pretējo rezultātu. Visa Rūzvelta darbība skaidri rādīja, ka viņš vairāk paklausīja saviem žīdu un brīvmūrnieku draugiem, nekā cenšās saskatīt tautas patiesās vajadzības.

Rūzvelta amata darbības sākums sakrita ar nacionālsociālistiskās valsts nodibināšanos Vācijā. Tai laikā, kad Rūzvelts vēl tikai sniedza presei deklarācijas par paredzētiem uzlabojumiem un sociālām reformām, Vācijā šīs pašas reformas, nesalīdzināmi plašākos apmēros nekā Rūzvelts tās bija paredzējis uz papīra, jau realizēja. Šis salīdzinājums nekādā ziņā nenāca par labu Rūzveltam.

Vienīgo izeju no šā chaosa Rūzvelts saskatīja kažā. Savā kažā politikā Rūzvelts visspilgtāk parādījis demokrātiskā politika viltību. Ārēji vienmēr uzsvērot savu mieru politiku un gribu pasargāt Ameriku no ieraušanas bruņotā konfliktā, Rūzvelts faktiski pūlējās, cik spēdams, lai kaut kur Eiropā radītu kažā. Kur, tas viņam bija pilnīgi vienalga. Galvenais — vajadzēja novērst amerikāņu domas uz citu pusi. Bez tam Rūzvelts cerēja, ka, tāpat kā pasaules kažā, arī tagad Amerika varēs iedzīvoties uz karotāju tautu konta. Mūsu rīcībā tagad ir vesela virkne dokumentu, kas pierāda Rūzvelta lomu pašreizējā kažā radīšanā.

Tuvākais Rūzvelta draugs un sabiedrotais šai ziņā bija vēstnieks Bullits, kas, kā to liecina Varšavā atrastie poļu oficiālie dokumenti, vairākkārt apliecinājis Amerikas gatavību piedalīties Eiropas kažā, gan tikai pēc tam, kad kažā būs iestājusās jau Anglija un Francija. Lai gan vēstnieks Bullits, kam bija prezidenta Rūzvelta īpašas pilnvaras, pēc sarakstiem bija Savienoto valstu vēstnieks Parīzē, faktiski tas bija Rūzvelta pilnvarotais vēstnieks Eiropā ar vienu vienīgu uzdevumu — sarīdīt Eiropas tautas citu pret citu un visiem spēkiem aizkavēt iespējamo Eiropas valstu savstarpējo konfliktu atrisināšanu miera ceļā. Lūk, tāpēc visi Adolf Hitlera priekšlikumi Polijai, Anglijai un Francijai palika bez panākumiem. Bullits prezidenta Rūzvelta vārdā un pilnvarā neapņēma solījumiem un vajadzības gadījumā laida darbā arī draudus.

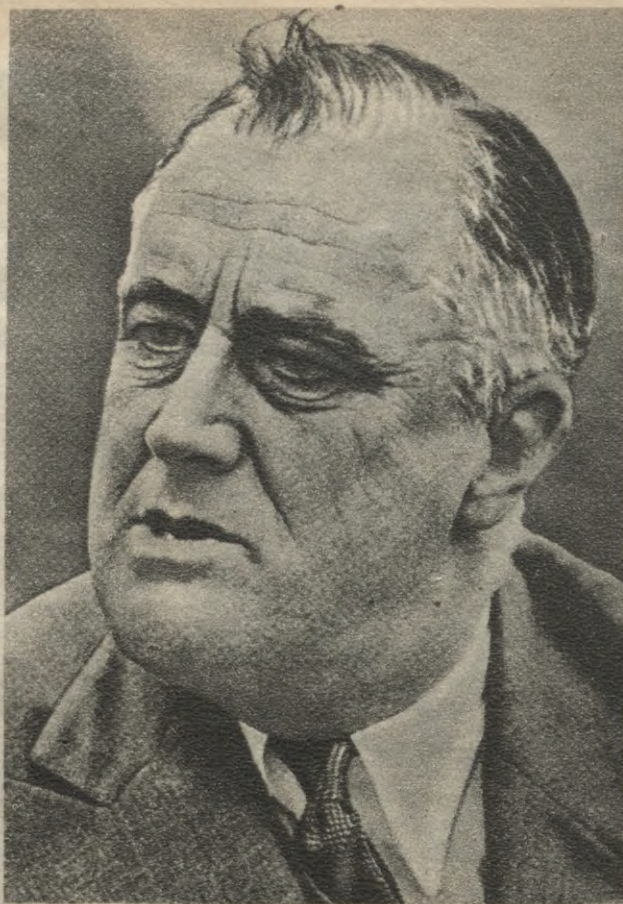
1939. gada vasarā Rūzvelts jau varēja priecīgi berzēt rokas. Viņa mērķis vairs nebija tālu. Vēl bija vajadzīgs tikai mazs grūdiens, un kažā Eiropā varēja sākties. 1. un 2. septembrī Rūzvelts pūlējās, cik spēdams, lai piedabūtu Angliju un Franciju pie teikt kažā Vācijai. 3. septembrī sākās kažā starp Eiropas tautām, kurām faktiski nekāda iemesla kažā nebija. Vācijas valsts

kanclers vairākkārt bija deklarējis, ka visus strīdīgos jautājumus starp Vāciju, Franciju un Angliju var atrisināt sarunu ceļā. Taču tāds iznākums neietilpa Rūzvelta plānos. Anglija un Francija šāīs Eiropai liktenīgajās dienās nerīkojās pēc pašu saprāta, bet tikai akli izpildīja Rūzvelta gribu. Francija samērā īsā laikā izprata savu lomu Amerikas kažā politikā, bet Anglija, šķiet, vēl līdz šim brīdim nav sapratusi, ka Amerikai ir pilnīgi vienaldzīgs Eiropas tautu, arī Anglijas, liktenis. Rūzvelta interesēs ir tikai, izmantojot Eiropas tautu kažā, gūt iespējami lielākus labumus. Nespējot gūt saimniecības reformatora laurus, Rūzvelts tagad meties ārpolitiskā laukā. Kažā, kurā asiņo citas tautas, Rūzveltam ir īstais darbalauks savu imperiālistisko mērķu sasniegšanai. Ka Rūzvelts jau ilgi pirms šā kažā sākuma gatavojies ieraut kažā arī Ameriku, liecina tas, ka jau 14 dienas pēc kažā sākšanās Rūzveltam bija gatavs neitrālītes likuma grozījuma projekts.

Rūzvelta pamatojumi, ar kādiem viņš sagatavoja un prasīja neitrālītes likuma grozījumu, atgādina cirka žonglieri, kas balansē no vienas bumbas uz otru. 1939. gada 21. septembrī Rūzvelts kongresā deklarēja, ka 1935. gada neitrālītes likums, kas aizliedza ieroču un municijas izvešanu no Amerikas uz karpojošām valstīm, ne tikai runā pretī amerikāņu tradīcijām, bet ir arī „sevišķi bīstams neitrālītei, Savienoto valstu mieram un drošībai”. 1939. gada novembrī kongress pieņēma neitrālītes likuma grozījumu, un kažā spekulanti varēja liksmi berzēt rokas. Vecie labie pasaules kažā laiki šķita atgriežamies.

Visa Eiropa skaidri redzēja, ka Rūzvelts pilnām būrām stūrē Savienotās valstis pretī kažā. To redzēja arī pats Rūzvelts un uz laiku apturēja jau pārāk skaļo kažā propagandu. Tas viņam bija vajadzīgs, lai nomierinātu tautas prātus, jo priekšā stāvēja prezidenta pārvēlēšanas. Rūzvelts bija nolēmis sasniegt to, ko nebija sasniedzis līdz tam neviens Amerikas prezidents — viņš gribēja panākt savu ievēlēšanu par prezidentu trešo reizi pēc kārtas. Lai to panāktu, nevajadzēja daudz. Vajadzēja tikai tautai apsolīt mieru. To Rūzvelts arī, acis nepamirkšķinājis, darīja. Viņš presē un radiofonā, vēlēšanu sapulcēs un visās citās vietās svinīgi deklarēja, ka par savu vienīgo mērķi uzskatot izsargāt Savienotās valstis no ieraušanas kažā.

Sos vārdus teica tas pats vīrs, kas pēc savas trešās ievēlēšanas par prezidentu deva amerikāņu kažā kugiem pavēli šaut uz Vācijas kugiem. Sos vārdus teica tas pats vīrs, kas jau bija izplānojis uzbrukumu Japānai. Kļuvis trešo reizi prezidents, Rūzvelts jutās kā visuvarens diktators, kam vairs nav jādod nekādi norēķini par savu darbību. Viņš atbalstīja Angliju ne tāpēc, lai tā uzvarētu, bet tāpēc, lai tā ilgajā kažā paliktu arvien vājāka. Rūzvelts cerēja, ka šā kažā beigās viņš būs vienīgais uzvarētājs, kad Eiropas tautas savstarpējā cīņā būs novārgušas. Šo Rūzvelta politiku patlaban visvairāk sāk izjust Anglija, kam Rūzvelts atņēma vienu apgabalu pēc otra. Kāds neitrālās valsts žurnālists zīmīgi pateicis, ka patlaban Anglija zaudējusi Ame-

Šā kažā galvenais vainīgais — Franklins Delano Rūzvelts. Uzņēmums izdarīts 1939. gada 21. septembrī, kad Rūzvelts kongresā panāca neitrālītes likuma grozīšanu, „lai sargātu Amerikas mieru un drošību”.
Laikmeta arch.

rikai jau vairāk, nekā tā būtu varējusi zaudēt kažā jebkuŗam pretiniekam Eiropā. Zaudējusi gandrīz visus savus atbalsta punktus Japānai, Amerika tagad cenšas tos atgūt uz savas sabiedrotās Anglijas konta. Līdzšinējie notikumi liecina, ka Amerika savu mērķi sasniegusi. It sevišķi zīmīgi ir vārdi, ko 1941. g. 21. februārī kādā lielā sanāksmē Ņujorkā, teica pazīstamā žurnāliste Doroteja Tompsone. Šai sanāksmē viņa ieradās Eleonoras Rūzveltes un viceprezidenta Velleša pavadībā, kas vēl vairāk izceļ viņas vārdu nozīmi. Doroteja Tompsone teica: „Sis gadsimts nedrīkst būt Hitlera gadsimts, bet tam jābūt Amerikas gadsimtam Anglijai šē ir tikai blakus loma. Amerika nekarājas Anglijas lauvās asī, bet gan otrādi. Amerika vadīs pasauli, ne Anglija, bet Amerika noteiks nākotni. Vajadzības gadījumā Amerika ir gatava upurēt šim mērķim miljonus dzīvību.”

Vēl skaidrāku valodu runā amerikāņu žurnāls „Life”: „Mums jāatzīst, ka Anglija beigusi būt sveša valsts, — tā ir mūsu 49. štats, kas patlaban atrodas kauju ugunīs.”

Ak nabaga Anglija, tik daudz ir palicis no tavas varenības — tikai Savienoto valstu atbalsta punkts!

Mums īstenībā ir vienaldzīgi, kas notiek ar Angliju, jo tā pati sevi izslēgusi no Eiropas tautu kopības. Rūzvelta politika mūs interesē tikai tik daudz, cik tā skar Eiropu. Jaunās Eiropas tautas jau pilnīgi izpratušas Savienoto valstu prezidenta lomu otra pasaules kažā radīšanā, tās zinās dot arī pienācīgo atbildi, ja Rūzvelts iedomāsies savus imperiālistiskos centienus pārnest uz Eiropu. Katru šādu mēģinājumu sagaidīs zibenīgs atbildes trieciens, kas atņems Rūzveltam vēlēšanas šādu mēģinājumu atkārtot.
A. K.

2000 \$ PAR 5 VĀRDIEM VALSTSVĪRI SPEKULANTU VARĀ

Florence Džordža — viena no iemīlētākām amerikāņu radiofona zvaigznēm, kas uzstājas kā dziedātāja, klavieru virtuozē un bez tam lasa referātus par mākslu, rakstniecību un sugas suņu audzēšanu.
„Laikmeta” arch.

Uzmanību! Uzmanību! Lēdijas un džentlmeņi, tūlīt jūs dzirdēsiet Doroteju Kontenkiju, kas tiek tiesāta par sava vīra noslepkavošanu. Uzmanību, lēdijas un džentlmeņi! Doroteja Kontenkija pastāstīs jums, kāpēc viņa nogalinājusi savu vīru!

Vairāk nekā 50 miljoni amerikāņu pie saviem radioaparātiem klausās spīķera vārdos un sasprindzinātā uzmanībā gaida, kad atskanēs slepkavas balss skaļrunī. Pēc īsa klusuma brīža skaļrunī dzirdami pieci vārdi: „Es nogalināju viņu milas dēļ.” Par šiem pieciem vārdiem blondā Doroteja, kuras fotoattēli jau kopš nedēļas bija redzami visos laikrakstos un žurnālos, saņēma no amerikāņu radiofona 2000 dolāru lielu honorāru.

Visu to nākošā dienā plaši jo plaši aprakstīja lielākie Ņujorkas un Vašingtonas laikraksti, neaizmirstot pastāstīt saviem lasītājiem, ko Doroteja ēd pusdienās un kā gērbjas. Šo ziņu pie brokastu galda izlasīja arī Savienoto valstu prezidents Rūzvelts. Ticot amerikāņu laikraksta „Baltimore Sun” korespondenta Hovarda Dženkina aprakstam, Rūzvelts, izlasījis ziņu par slepkavas Dorotejas Kontenkijas spožajiem panākumiem radiofonā, esot teicis: „Vai jūs dzirdējāt? 50 miljoni klausās radoraidījumus. 50 miljoni — tas ir puse no visiem amerikāņiem! Šādu varenu instrumentu nevar atstāt privātās rokās, tas ir jāizmantoto valsts labā.”

Desmit dienas vēlāk, tas bija 1937. gadā, Rūzvelts parakstīja kongresa tikko pieņemtu likumu:

„Kaļa, kaļa draudu, sabiedriskās nepieciešamības vai citu svarīgu iemeslu dēļ prezidents, ja viņš uzskata to par vajadzīgu, var uz noteiktu laiku noliegt privātus radoraidījumus un slēgt privātas radiostacijas.”

Ar šo likumu sākās ievērojamas pārmaiņas amerikāņu radiofona darbībā. Būtu pavisam aplami iedomāties, ka pieņemtais likums bija vajadzīgs Savienoto valstu interesēs. Radiofons bija vajadzīgs pašam Rūzveltam personīgas politikas stiprināšanai un ceļa sagatavošanai lielajai kaļa propagandai, kas jau toreiz Rūzveltam bija padomā. Slepkavas uzstāšanās radiofonā un milzīgā populāritāte, kādu tā bija ieguvusi, pamudināja arī Rūzveltu iegūt šo vareno propagandas ieroci savā varā.

Savienotās valstis kā reti kāda cita valstis ir no vienas vietas pieblīvēta radio raidāmstacijām. Pirms kaļa sākšanās Savienotajās valstīs bija 3267 raidāmstacijas. Tagad no tām palikušas vairs tikai 733, jo saimniecisku sarežģījumu dēļ pārējām nācies pārtraukt savu darbību, bet arī šis skaits pat Amerikas apstākļos ir stipri ievērojams. Visas raidāmstacijas Savienotajās valstīs ir privātas un dibinās uz pilnīgi saimnieciskiem pamatiem. Tas nozīmē, ka šo raidāmstaciju uzdevums nav vis gādāt par piemērotu un labu programmu, bet gan vienīgi sagādāt iespējami lielāku peļņu īpašniekiem. Tāpēc ir arī pilnīgi saprotams, ka raidāmstaciju sabiedrībām ir gluži vienalga, kāda ir programma, galvenais, ja tikai tā dod labus ienākumus.

Tāpēc arī tikai Amerikā ir iespējams radiofonā dzirdēt notiesātus slepkavas izsakt savu pēdējo vēlēšanos, gangsteri stāstām par pēdējo apšaudīšanos ar policiju un piecas minūtes vēlāk — kādas sektes mācītāju sprediķojam par atgriešanos pie vienīgi pareizās ticības. Amerikas raidāmstaciju darbs vairāk nekā jebkur citur iedalīts uz minūtēm un sekundēm. Visam pamatā ir nauda. Raidījumu saturu un ilgumu nosaka radiosludinājumi, kas Savienotajās valstīs sevišķi izplatīti. Lielākie rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumi noteiktās raidāmstacijās ir atsevišķus raidījumus savu ražojumu reklamai. Maksājot divkārsu un trīskārsu sludinājumu cenu, iespējams sludinājumus iekļaut arī citos raidījumos, piemēram, operas izrādēs vai priekšlasījumos par mākslu. Amerikā nevienu nepārsteigs, ja „Fausta” pārraidījumā Grietiņas dziedājumu pēkšņi pārtrauks spīķeris: „Lēdijas un džentlmeņi! Vērpjamos ratņus lietoja viduslaikos, šujammašinas arī nav vairs modernas. Šis mantas jums nebūs vajadzīgas, ja jūs lietosiet pie „Džona un Džepkinsa” pirktus biksturus. Cena tikai 2 dolari.” Pēc tam Grietiņa turpinās savu dziedājumu, it kā nekas nebūtu noticis.

Pēc likuma izsludināšanas, kas pilnvaroja Rūzveltu katrā brīdī pārņemt privātās raidāmstacijas, uz īsu brīdi radās satraukums raidāmstaciju sabiedrībās. Taču tikai uz īsu brīdi. Jau pēc pāris dienām lieta atkal bija nokārtota, un nebija nekādu bažu, ka šo likumu kādreiz varētu lietot. Raidāmstaciju sabiedrības nodrošināja sevi pavisam vienkārši. Lielākā Savienoto valstu raidāmstaciju sabiedrība „Columbia” pēkšņi nolēma apdrošināt visus savus darbiniekus — vairāk tūkstots cilvēku. Darījums

sniedzās miljonos dolāru, pie kam starpnieka provīzija vien sasniedza vairākus simt tūkstošus dolāru. „Sagādīšanās” dēļ apdrošināšanas līgumu noslēdza Džemsa Rūzvelta apdrošināšanas birojā. Blakus minot, Džemsa Rūzvelta tēvs ir Savienoto valstu prezidents.

Otra lielākā raidāmstaciju sabiedrība „National Broadcasting” ievēlēja Eleonoru Rūzvelti sabiedrības padomē, maksājot viņai gada algu, kuļa rakstāma 5 nullēm. Pārējās mazākās sabiedrības un atsevišķas raidāmstacijas iegādājās skaņu plates ar prezidenta runām un raidīja tās, kad vien atlika kāds brīvāks brīdis.

Raidāmstaciju sabiedrības darīja visu iespējamo, lai Rūzvelta interesi novirzītu no radiofona, vai vismaz ievirzītu vēlamā gultnē. Šai nolūkā abas lielākās sabiedrības vienoti uzaicināja Eleonoru Rūzvelti ik nedēļas lasīt priekšlasījumus radiofonā. Tā kā šiem raidījumiem tomēr vajadzēja atmaksāties, tos tikai amerikāņiem saprotamā veidā apvienoja ar reklāmas raidījumiem. Eleonora Rūzvelte pirmdienās ledusskapju fabrikas uzdevumā 15 minūtes runāja par namamātes darba atvieglotāšanu („Lietojiet tikai XY firmas ledusskapjus!”), otrdienās stāstīja par garšīgu ēdienu pagatavošanu („Vislabākās garšvielas pērkamas pie Smita!”), trešdienās — par gērbšanos („Visjaunākās modes modes pie Volstona!”) u. t. t. Prezidenta kundzei bija gluži vienalga, kāds bija priekšlasījuma temats. Viņu interesēja tikai honorārs, kādu tā saņēma mēneša beigās. Arī firma varēja būt apmierināta, jo tik slavenam reklāmas aģentam, kāda bija prezidenta kundze, varēja maksāt arī visaugstāko honorāru.

Reiz sācies, kukuļošanas vilnis vēlās arvien tālāk, aizraujot sev līdz gubernātorus, ministrus, direktorus un policijas prezidentus. Augsti valsts ierēdņi dažādu firmu un sabiedrību uzdevumos runāja radiofonā par visdažādākiem tematiem, bieži vien pat par tādām, par kuļiem viņiem nebija ne mazākās jēgas. Augstos honorārus neviens nespēja atraidīt. Taču viena šāda baltā avs tomēr gadījās.

Kad toreizējām Savienoto valstu viceprezidentam Džemsam Garneram kāda viskija firma piedāvāja 2000 dolārus par 10 minūšu ilgu priekšlasījumu radiofonā, vienalga par kādu tematu, tikai pāris reizēs pieminot šīs firmas viskiju, Džemss Garners — vecās skolas valstsvīrs asi atteica: „Džemsa Garnera laiks nav vērts 2000 dolārus par 10 minūtēm, bet Savienoto valstu viceprezidenta laiks par naudu nav nopērkams.”

Šis atraidījums toreiz radīja veselu satraukumu amerikāņu presē. Garners no visām pusēm saņēma pārmērumus un apvainojumus. Ministri un direktori, pašu prezidentu un viņa kundzi līdzī ieskaitot, bija aizvainoti, ka radies viens, kas valstsvīra ētiku vērtē augstāk par naudu. Valstsvīri, kas roku rokā sadarbojās ar spekulantiem, kas savu kabatu vērtēja augstāk par valsts un tautas interesēm, nevarēja saprast, ka ir ļaudis, kas domā citādi.

Kā redzams, to viņi nav sapratuši līdz pat šai dienai, jo vēl joprojām Savienoto valstu radiofonā turpinās Eleonoras Rūzveltes un viņas draugu priekšlasījumi un agitācijas runas, kas ved postā Savienoto valstu tautu, bet pilda demagoģisko politiķu naušanas makus.

Tēlnieks Rūdolfs Alders un viņa darbi

R. Alders — Sieviete.

Jau kopš 1921. gada Aluksnē iesakņojusies tradīcija, rīkojot dziesmu dienas, tās kuplināt ar mākslas izstādi, kurā bez Malienas novada piedalās arī aicināti mākslinieki no citiem dzimtenes novadiem. Šādām izstādēm liela nozīme mākslas veicināšanai provincē. Tās dod iespēju izvirzīties jauniem novadu talantiem, bez tam visiem, kam grūti nokļūt lielajās Rīgas izstādēs, paveras izdevīgs gadījums tās apmeklēt pašu mājās. Arī Rūdolfs Alders, kas vēl studēja tikai otru gadu Mākslas akadēmijā un tikko kā bija pārgājis uz prof. K. Rončevska vadīto figurālās tēlniecības meistardarbnīcu, sekodams sava novada labajām tradīcijām, 1932. gadā pirmoreiz parādās atklātībā Aluksnē. Darbi visiem patīk. Jaunajam tēlniekam tas dod sparus, un viņš cītīgi turpina studijas, lai gan līdzekļi visai trūcīgi. 1937. gadā tie apstājas galīgi, un Alders atgriežas savās nelielajās tēva lauku mājās, kur nododas zemkopībai. Te cītīgi strādādams visus darbus, viņš visai vārgulīgo saimniecību pārvērs par priekšzīmīgu un tā iegūst pat nozīmīgu prēmiju par to. 1938. gada rudenī, kad nodibinās studiju fonds, Alders atkal mēcās Mākslas akadēmijā kā fonda stipendiāts un 1940. gada rudenī beidz prof. K. Zāles vadīto figurālās tēlniecības meistardarbnīcu ar diplomdarbu „Daugavas sargi”, par ko

R. Alders — Sējējs.

R. Alders — Daugavas sargi. Diplomdarbs Mākslas akadēmijas beigšanai.

viņam piešķir mākslinieka tēlnieka gradu. Pa studiju laiku Alders joprojām piedalās izstādēs, un Jelgavas apgabala lauksaimniecības izstādē viņam par kokgrīzumu un keramikas darbiem piešķir sudraba medaļu. Alders piedalījies arī visās Kultūras fonda izstādēs, kā arī daudzās dažādu projektu: pieminekļu, sporta balvu, piemētas lītiņu u. c. sacensībās, kur viņa darbi gūvuši godalgas.

Rūdolfa Aldera darbos skatāmi divi posmi. Pirmā posma darbi darināti prof. K. Rončevska ietekmē, viņa veidotās formas ir klasiskas. Otru posmu iezīmē Kārļa Zāles atstātais garīgais mantojums. Zāles plašos vilcienos ievirzītie ritma un drošo, monumentālo formu sasniegumi un meklējumi, kam saknes sniedzas dziļi mūsu tautas cēlāko un dziļāko atziņu dārzos — tautas dziesmās, arvien vairāk un vairāk aizrauj mūsu jaunākās audzes tēlniekus, un tie, apjauduši Zāles darba lielo nozīmi, iet viņa pēdās. Sevišķi tas sakāms par tē-

niekiem, kam bijusi izdevība Zāles vadībā strādāt un dzirdēt viņa dedzīgos ierosinājumus un aizrādījumus. Tie paveic ceļu ražošanai — tēlojot formas iekšējo apgarotību, nepārvērst to allegorijā, bet tvert saistīgā formā. Nevis saturs lai saturētu formu, bet forma saturu. Šiem principiem seko arī Alders.

R. Alders dzimis 1907. g. 17. jūlijā Zeltīnu pagasta Krapās.

Andis Bajārs

Rūdolfs Alders.

PAGĀJUŠĀ GADA GRĀMATU RAŽA

Kaŗa laika apstākļi gluŗi dabiski spieŗ ar rakstniecību un grāmatniecību saŗaurināties. Tomēr — stāvot uz jauna gada sliekšņa un pārlaiŗot ātru skatu pār 1942. g. iznākušām latvieŗu grāmatām, redzam prāvu skaitu īsti vērtīgu darbu. Še tad nu īsumā par grāmatām daiŗrakstniecībā un gara kultūrā vispār, kas iznākušas līdz pagada decembra vidum. Tŗeŗi pats Ziemsvētku devums jāapskata citā reizē.

Visvairāk ierobeŗojusies kopotu rakstu izdoŗana. Œai nozarē iznākusi tikai viena grāmata — Valda Kopotu rakstu IV sējums (K. Rasiņa apg.), kas satur populāro stāstu jaunatnei „Staburaga bērni”.

Turpretī romānu raŗa jau samērā kupla. Tur ir augstas vērtības darbi, bez tam ievērojama daŗadība saturā. — Aleksandra Grīna — „Zemes atjaunotāji” (Latvju Grāmatas apg.) — vitāla spēka pilns Sēlijas latvieŗu zemnieka eposs, kur stingros vilcienos zīmēta un plaŗas ainās rādīta sīkstā pieķeršanās zemei un neatlaidīgā cīņā ar paskarbo un skopo dabu. Caurī kaŗa un lielā mēŗa gadiem zemnieks tomēr iziet kā uzvarētājs, jo kādu laiku gandrīz jau tukŗā zeme atkal strauji pildās darbiņiem un dzīvgiem cilvēkiem. — Dzīvības spēka daudz arī Latgales rakstnieka Jāņa Klīdŗēja romānā „Jaunieŗi” (E. Kreiŗmaņa apg.). Tur redzam jauno paudzī, kas, pārvārdēdama daŗādas grūtības, tiecas pēc gara gaŗsmas un vispār labākas dzīves. Jāņa Klīdŗēja romānā labi iepazīstam Latgales cilvēkus un būtiski tuvojamiems tiem, atskārdzami, ka tieŗi latgalieŗiem lemīta svarīga loma mūsu tautas turpmākā liktenī. — Jūlijs Vecozols savā jaunajā romānā „Gunvaris” (Latvju Grām. apg.) rāda latvieŗu zinātnieka meklētāja gaitas. Tur ir ķīmiķis, kas grib atrast ceļu, kā raŗot mākslīgu pienu un kā mūsu purvu kūdru pārvērst daŗādas citās vajadzīgās vielās. Ar Œādu varoni Jūlija Vecozola romānam sava simpātiska īpatnība. — Alfrēdu Dziļumu viņa plaŗais darbs — „Saplēstā krūze” (L. Grām. apg.) — laimīgi ievēd latvieŗu romānistu pulkā. Daŗāda rakstura un tīkumiskās vērtības tīpos, gan pozitīvos, gan negatīvos, un viņu mainīgajās attieksmēs redzam jaunlaiku laucīniekus un viņu dzīvi. Darbs un mīlestība ir autora galvenā doma, jo Œis divas lietas virza dzīvi un nosaka cilvēku likteņus. — Vilis Lesiņš ar savu romānu „Tā sādēga sirds” (L. Grām. apg.) lasītāju ievēd nabadzīgo un vēl neatzīto rakstnieku un mākslinieku pasaulē, Rīgas bohēmā. Impresionistiski zīmētās ainās redzam, kā sadēg daŗa laba sirds, nespēdama pielāgoties praktiskajai pasaulei, tomēr palīkdama uzticīga saviem mākslinieciskajiem ideāliem. Sabiedrība toŗ pamana, kad ir jau par vēlu. Nabadzība ideālistus iedzēn kapā. — Hildas Vīkas romānā — „Laimīgā dziesma” (L. Grām. apg.) lasītājs līdzī kādai latvieŗu tūristu grupai apceļo Itāliju. Salīdzinājumā ar citām zemēm, autore slavina Latviju. Romānā daudz raksturu, vairumā no intelligences vidus, kas deg gan kaislībās, gan arī nododas mirdzoŗiem ideāliem, starp citu latviskās īpatnības apzināšanai un izkopšanai. — Jaunā iespiēdamā parādījies Kāŗļa Zariņa romāns „Dārza māja”, viens no autora labākiem darbiem. — Pārskata pilnības dēļ Œepat jāpiemin četri romāni, par kuriem jau agrāk rakstīts „Laikmetā”, proti: Jāņa Jaunsudrabiņa „Nauda”, Jāņa Veseļa „Velgas mīlestība”, Aidas Niedras „Kārdinātāja” un Jāņa Sārta „Pieviltie”. Tā esam minējuŗi desmit jaunus latvieŗu romānus. Mākslinieciski augstāko līmeni sāsniēdŗ Veseļa un

Jaunsudrabiņa darbi, bet ar savām īpatnībām uzmanību pelna visi pārējie autori.

Samērā mazāka raŗa stāstu rakstniecībā, ja Œemam vēŗā tikai to, kas parādījies grāmatās. Stāstu, noveļu, skiēcu, tēlojumu lielāko daļu paņēm sev mūsu periodika. — Pirmajā vietā būtu jāmin Erika Ādamsona stāstu krājums „Lielais spītnieks” (Zelta Ābeles apg.), kas rāda īpatnēju mākslinieku, veiklu stilistu. Autors spēj iējsties daŗādu laikmetu cilvēkos un tos apbrīnojami oriģināli tēlot. Eriks Ādamsons pirmā kārtā ir aistēts, ar ironijas pieskaņu, pat skeptiķis. Œī pedēŗa īpaŗība var ar laiku ķļūt bīstama. — Gados-jau vecais rakstnieks Eduards Čāliŗis deŗis interesantu grāmatu „Meklējiet sievieti” (L. Grām. apg.). Reālists, vietām pat naturālists, Edvards Čāliŗis spēj būt objektīvs un ļauj lasītājam ieskatīties daŗādos dzīves novados. — Ādolfa Ersa stāsti „Zilā roze” (H. Rudzīŗa apg.) dod izlasi, kas autoru rāda kā romantīķi un vietumis pat kā mistiķi, seviŗķi tur, kur mīlestības likteņus nosaka kaut kas tāds, kas nav paŗa cilvēka varā. — Varonīgais, kam pāri plīvo baigais, ir Viļa Lesiņa stāstu „Varoņu augŗāmcēlŗānās” (L. Grām. apg.) vispārējā noskaņa. — Uzmanību saista P. Klāna stāsti: „Pusnakts viesis” (H. Rudzīŗa apg.). — Tad vēl minamas ļoti vērtīgās izlases: Kāŗļa Zariņa „Izvēlēti stāsti un noveles” (L. Grām. apg.), Jāņa Ezeriņa „Izmeklētas noveles” (L. Grām. apg.), bez tam Kāŗļa Skalbes „Namiņŗ zem vītoliem” un Jāņa Jaunsudrabiņa „Baltā grāmata”.

Gan stāstos īsti neiekļaujas, tomēr Œe pieminama kāda ārkārtēji īpatnēja un latviski nacionālām vērtībām bagāta grāmata — Jāņa Veseļa „Latvju teiksmas” (Latvju Grām. apg.). Teiksma — tas ir mīts. Œe latvieŗu mīti no tautas dziesmām un pasakām atmirŗd jaunā gaŗsmā, sniegdami dvēselīsku prieku katram latvietim un reizē ar to nodibinādami jaunu rakstniecības veidu, kur cilvēciskais un dabiskais atspo-

guļojas pārcilvēciskajā un mūŗīgajā.

Kupļu devumu uzrāda lirika, Œis latvieŗu rakstniecības allaŗ stiprais paveids. — Pirmajā vietā būs gan jāliek Viļa Cedriņa dzejoļi „Ziemeļu dārzos” (Zelta Ābeles apg.). Tīri dzejiskais un aistēts Œe laimīgi apvienojas ar nacionāli latvisko tīklab idejiskos meklējumos, kā arī formā un stilā. — Vispirmā kārtā interesants ar izteiksmes sasniegumiem, lai gan idejiski nenoteikts, ir Eriks Ādamsons savā dzejoļu grāmatā „Saules pulkstenis” (Latvju Gr. apg.). — Latvju tautas pārdzīvojumiem tuvu pieiet Andrejs Eglīŗis ar grāmatu „Nīcība” (A. Gulbja apg.). Eglīŗim ir arī citi motīvi — mīlestība, dvēsele. — Fridriķis Gulbis savā dzejoļu grāmatā „Vīlkābele” (L. Gr. apg.) dzied mūŗam jaunajai dabai, skaistumam, cilvēka sirdij. — Ilonai Leimanei ir dzejoļu grāmata „Divas gaŗsmas” (Zelta Ābeles apg.) un Aspazijai — „Zem vakara zvaigznes”, katra ar savu īpatnību. — Fr. Dziesmas dzejoļi saucas „Dzīves lokā”, Augusta Broča — „Putni un zvaigznes” un Leonīda Breiķŗa „Dziesmas zemei un debesīm” (Latv. Gr. apg.). Vispārēju pārskatu par jauno liriku dod antoloģija „Likteņi”. — Jaunā iespiēdamā parādījuŗies Friča Bārdas dzejoļi „Zemes dēls”. Bez tam jāaŗzāda uz Jāņa Poruka „Izmeklētām dzejām”. — Līdzās oriģināliem liekams ļoti labais W. Goethe’s „Hermaņa un Dorotejas” tulkojums (J. Kadīļa apg.). Œī klasiskā darba latviskojums V. Cedriņam padeŗvis tik labi, ka skaisti izdoto grāmatu lasām ar lielāko dvēseles prieku un gaidām jaunus darbus.

No drāmatiskās rakstniecības grāmatā iznākusi Mārtiņa Zīverta komēdija „Minchauzena precības” (K. Rasiņa apg.), gan asprātīga, tomēr beidzot ar skumju noskaņu. Labi tam, kas var sapņot.

No bērnu un jaunatnes grāmatām minamas sekojoŗās: Elzas Stērstes — „Lāŗa miegs”, Valdemāra Dambergas — „Lienīte un Gaŗausis”, Ilonas Leimanes — „Laiŗeszemē”, J. Sīŗmaņa — „Dadŗu Juris”, bez tam „Pieci stiprinieki”.

No citām grāmatām vēl jāmin iādās: Valdemāra Dambergas „Sarakstīŗānās ar Edvartu Virzu” (Zelta Ābeles apg.), kas labi ievada mīruŗā dzejnieka darbā un liktenī; J. Sīliņa „Apcerējumī par mākslu”, O. Liepiņa „Sigismunds Vidbergs”, A. Bērzkālnes pēŗījums „Dziesma par žēlabās nomīruŗo puīsi”, Z. Līgera „Latvieŗu tautas kultūra”, tāpat K. Raudiŗes grāmatu jaunie iespiēdami: „Dzīves kultūrai” un „Personīgais un pārpersonīgais”. Īpatnēja grāmatīņa ir Rainera Maria Rilke’s „Vēstules kādam jaunam dzejniekam”.

No vācu valodas tulkota vesēla rinda stāstu un romānu: Th. Kroeger’a — „Aizmirstais ciems”, E. Wurm’a — „Viņa spēks bija varens”, H. Carossa’s — „Ārstis Gtons”, H. Franck’a — „Dienvidjūras sala”, G. Keller’a — „Noveles”, G. Foks’a — „Hanss Hinnīks”, Th. Kroeger’a — „Dzīmtene pīe Donas”, M. Westerlīnda — „Nemīŗstīgais Mocarts”, K. Schenzīnger’a — „Anilīns”. Tad vēl tulkots A. Kīvi (somu) — „Septīņi brāļi”, K. Gudmundsona (īslāndieŗis) „Dzīves rīts”, A. Gaillīŗa (īgauŗis) „Brīvības dziesma” un „Toms Nīpernādijs” un A. Tamsāŗes „Aŗpeķļu jaunais velns”. Bez tam vēl arī citi. A. G.

R. Alders — Jāgu bērni. Ferrakota.

Patiesība par židiem Latvijā

Par to, kādu postu židi nodarījuši Latvijā ir samērā maz rakstīts. Materiālus, ko vēlāk publicēs, tikai tagad krāj un kopo. Tie tai ziņā ir interesanti, ka noskaidro židu nozīmi mūsu politikas un saimniecības dzīvē. Ja priekš 20 gadiem viens otrs laikraksts, piem., „Tautas Balss” un „Latvijas Sargs” uzdrošinājās sacīt atklātu vārdu pret židiem, tad zināmas aprindas rūpējās par to, lai pret minētajiem organiem lietotu spaidu līdzekļus. Vispārī latviešu sabiedrībā antisemitismu ne tikai neuzskatīja par ko nopietnu, bet pat nosodīja. Ulmaņa diktatūras laikā to pilnīgi noliedza un žurnālu „Tautas Vairogs” slēdza.

Gribam iepazīstināt savus lasītājus ar mums pieejamiem materiāliem par židiem Latvijā.

Priekš pasaules kara židu skaits Latvijā sniedzās līdz 37.000. Vidzemē viņiem bija aizliegts uzturēties. Rīgā varēja dzīvot advokāti, ārsti un 2. gūlde tirgotāji. Toties Kurzemē visās pilsētās, izņemot Jelgavu, kur viņi bija samērā mazākā skaitā, židi mudzēt mudzēja. Tāpat miestos un bieži apdzīvotās vietās varēja sastapt židus — tirgotājus, mākleļus un amatniekus. Židi ar savām paunām un leijerkastēm bieži apmeklēja lauku iedzīvotājus.

Viņi prata izlietot katru stāvokli sev par labu. Ar visādiem trikiem tie piesaistīja pircējus un rupjā veidā izmantoja. Tādā ceļā viņi ātri iedzīvojās uz latviešu tautas konta. Sabatu viņi arī svētīja, aizslēdzot veikalu durvis, bet iekšā joprojām tirgojās. To pašu viņi darīja kristīgā svētdienā. Visi, kas ielaidās ar židiem kaut kādās veikala darīšanās, drīz vien pārliecinājās, ka viņus krāpj. Pēc židu svētajiem likumiem ir nevien afluats, bet pat ieteikts izmantot un piekrāpt ikkatru nežidu — goju.

Pēc pasaules kara židu skaits pieauga tik lielā mērā, ka pēc statistikas ziņām tas sniedzās līdz 95.000, t. i. apm. 5 proc. no visiem Latvijas iedzīvotājiem bija židi. Vēlāk Ulmaņa diktatūras laikā šis židu skaits vēl pavairojās, bet statistiski nav konstatējams, par cik procentiem. Pēc tam, kad Vācija izdeva pretžidu likumus, židi sāka iepļūst Latvijā no bij. Čehoslovākijas, bij. Austrijas un citām zemēm. Oficiāli gan vienmēr mēdza atsaukt ziņas par židu iecelošanu, bet fakti liecināja citu. Visur redzēja svešas židu sejas. Kafejnīcās „Luna”, „O. Svarcs”, „Rokoko” u. c., ko židi bija gandrīz okupējuši, norisinājās visādas machinācijas. Turpat pulcējās „melnās biržas” spekulanti, mākleļi un veikalnieki. Daudzi no viņiem pret lielu samaksu kļuva par Latvijas pavalstniekiem. Lielu labvēlību židiem parādīja Ulmaņa laika iekšlietu ministrs Veidnieks. Tas, lai gan dep. dir. Legzdīņš (boļševiku noslepkavots) centās bremzēt židu ielaišanu Latvijā, pārņēma židu lietas savās rokās. Par tādu sevišķu pretimnākšanu židi resp. boļševīki iekšlietu ministru neaizmīrsa, bet deva viņam iespēju ar visām mēbelēm aizbraukt uz Padomiju, noteicot mūža pensiju — 3000 rubļu mēnesī.

Saeimu likvidējot, deputātus atbrīvoja no viņu pienākumiem. Viens deputāts tomēr palika, proti — Dubins. Tas joprojām veica savus deputāta pienākumus. Visbiežāk viņu varēja sastapt iekšlietu ministrijā. Kad viņš tur parādījās, tad vesela rinda židu viņu sagaidīja un pavadīja pa visiem gaitenīem.

Ar Ulmani Dubinam bija draudzīgi sakari. Saeimas laikā viņš informēja Ulmani par visu, ko viņš dzirdēja un zināja. Ulmanis tādēļ vienmēr ar viņu apspriedās. To viņš darīja arī tad, kad kļuva par diktāto-

ru. Pat tad, kad viņš nevienu vairs nemēdza pieņemt, Dubins tomēr joprojām bija viņa uzticības vīrs un reprezentēja židu sabiedrību. Kad vajadzēja naudu, Dubins to sagādāja. Viņš tādus gadījumos sasauca bagātos židus un paziņoja, cik daudz naudas Ulmanim vajag.

Ir zināms, ka Ulmanim saeimas laikā bijuši visādi veikali ar židiem. Visās tādās lietās kā starpnieks figūrēja Dubins. Tas arī zināja izgudrot „jaunas lietas”. Viņam gaļam nepagāja neviena machinācija. Visur viņš prata iebāzt savu degunu.

Cik tuvs Dubins bija Ulmanim, liecina arī tāds fakts. Rikojojot savam dēlam kāzas Vinē, Dubins ieaicināja arī Ulmani, kas nosūtīja „viszēlīgu” telegrammu. Kad kāds laikraksts to vientiesīgi paziņoja atklātībai, sabiedrībā radās liels sašutums. Par tādu ziņu izplatīšanu redaktoram bija jāatbild.

Vispār Ulmanis pret židiem bija sevišķi labvēlīgs un atsaucīgs uz visiem viņu lūgumiem un aicinājumiem. Piem.: viņš apsvēica sinagogas 30 g. jubilejā draudzes pārvaldi, skat. „J. Z.” 82. numurā 1935. g.

Nav noslēpums, ka Dubins bija Amerikas židu brīvmūrnieku ložas loceklis. Savā laikā viņš brauca kā deputāts uz Ameriku, kur tas uzstājās kā latviešu diplomāts, apspriedamies par politikas un saimniecības jautājumiem. Viņš atgriezās Latvijā ar sīkām pilnvarām. Tā kā arī Ulmanis bija brīvmūrnieks, viņa draudzība ar Dubinu ir izskaidrojama. Tādēļ arī saprotams, ka Ulmanis nav varējis nekad pilnīgi norobežoties no židiem.

Ar Dubinu konkurēja rabīni brāļi Nuroki — viens Rīgā, otrs Liepājā, abi deputāti. Viņi atbalstīja cionistu kustību. Rīgas Nuroks pastāvīgi ceļoja un uzturēja sakarus ar visādām židu organizācijām. Viņš pat reprezentēja starptautisko parlamentāriešu ūniju, par ko sabiedrībā radās liels sašutums. „Latvijas Sargs” toreiz jautāja: „Vai tiešām mēs esam tik tālu noākuši, ka pašī savu valsti vairs nevaram reprezentēt un ka tas jāuztic židu rabīnam?”

Saeimā iekļuva vairāki židu deputāti, no tiem viens pilnīgi nelikumīgā kārtā. Tas bija Maizelis. Viņam nebija ne aktīvas, ne pasīvas vēlēšanu tiesības. Vēlēšanu laikā viņš vēl nebija kļuvis Latvijas pavalstnieks. Sakarā ar to nacionālā prese sacēla lielu skandalu. Saeimas prezidijs un mandātu komisija tomēr uz to nereaģēja.

Citi židu deputāti, piemēram, Rabīnovičs, Lāzarsons atbalstīja komunistu kustību. Lielākās komunistu organizācijas pastāvēja Rīgā, Liepājā un Latgalē. Jau no 1921. gada darbojās „Vislatvijas centrālbīrojs”, kurā piedalījās internacionālās židu sekcijas Maskavas pārstāvis. Galvenā darbība izpaudās organizācijā „Arbeiterheim”, kurā nodibinājās arī Tautas universitāte As-

Spožas kāzas M. Dubina ģimenē.

Spožas kāzas M. Dubins sarīkojis Vinē savam dēlam Salmanim. Kas šais dienās salaulājās ar Papeheimu jaunkundzi. Kāzas ieradušies no Rīgas pazīstami židu finansisti un darbinieki, kā arī visi ievērojamākie Vīnes židu pārstāvji. Jaunais pāris saņēmis 700 telegrammu, starp kuļām ir apšveikumi no valsts prezidenta Dr. K. Ulmaņa, kara ministra J. Baloža, ārlietu ministra V. Muntera, valsts kanclerlejas pārvaldnieka D. Rudzīša, bij. valsts prezidenta G. Zemgala un daudziem citiem.

Telegramma, kas apkauno latviešus. (Jaunākās Ziņas, 1937. g. 19. februāra num.)

pazijas bulvārī 11. Tanī atradās vesels pe-reklis, kur gatavoja visu, lai satricinātu valsts pamatus. Izdeva literatūru, rīkoja sļepenas sapulces, fabricēja karogus un proklamācijas u. t. t. Vēlāk šo organizāciju slēdza, bet tai vietā izauga citas židu organizācijas. Sevišķi liela nozīme bija organizācijai „Bund”. Rīgā bundistu skaits vien sniedzās ap 1000. Tuvāki dati par židu komunistu darbību sakopoti žurnālā „Tautas Vairogs”. Var redzēt, ka komunisti visā Latvijas pastāvēšanas laikā sagatavoja ceļu liktenīgajam apvērsumam 1941. gadā. Tikko boļševīki iesoļoja Latvijā, židi parādījās uz ielas un steidzās sagrābt varu. Vēlāk viņi visās iestādēs kļuva par politrukiem, speciēm un visādiem noteicējiem.

Mēs redzam, cik plašā mērā židi ietekmēja politiskos apstākļus Latvijā. Visos virzienos viņi strādāja vienu un to pašu darbu — sagatavoja židu virskundzību, ko viņi arī sasniedza, bet, paldies Dievam, tikai uz īsu laiku.

Vēl lielāku postu židi nodarīja saimniecības laukā, kur viņiem visās iestādēs, diemžēl, izrādīja lielu pretimnākšanu. Iespāids bija tāds, ka bez židiem nekas nav panākams.

Gandrīz katram valstsvīram blakus stāvēja kāds židu rebenieks. Arī finanču ministrija nevarēja iztikt bez židiem. Slaveņajam finanču ministram Ringoldam Kalningam galvenais padomdevējs finanču lietās bija žids Frīdmanis. Ar viņa palīdzību viņš stabilizēja latu. Latviešu financisti ieteica atturēties no kaut kāda valūtas devalvācijas veida. Žids Frīdmanis tomēr bija gudrāks par latviešu financistiem. Kā zināms, židi no lata stabilizācijas tikai profitēja, bet latviešu zemnieki un ikviens, kas bija naudu krājis, zaudēja no saviem krājumiem. Tā bija īsta židu machinācija.

Saimniecības dzīvē lielu lomu spēlēja Mizrochs. Viņš no paunu žida bija pārvērties par miljonāru un ar saviem trim dēliem bija viens no bagātākiem židiem Rīgā. Izmantojis vācu inflācijas laiku, viņš iedzīvojās milzu bagātībā un nopirka Šechtera namu un daudzas apdrošināšanas biedrības akcijas. Tad viņš smalkā veidā piekrāpa Volfšmita fabrikas īpašniekus un tā ieguva fabriku. Kredits viņam bija atvērts visās bankās. Boļševiku laikos viņš bija aizlaidies uz Ameriku ar visiem saviem kapitāliem.

Vispazīstamākais žids Latvijā bija Hofš. No kurienes viņš ieradies Latvijā, nav zināms. Hofš bija 12 brāļi. Viens no tiem uzturējās Londonā, otrs Parīzē un Amsterdamā, trešais Berlinē, ceturtais Ņujorkā, bet pārējie Igaunijā, Jelgavā un Rīgā. Ar lielu bezkaunību viņi panāca, ka Latvijas banka viņiem izsniedza 7 milj. latu lielu kreditu. Kad viņiem to pamazām atprasīja, viņi draudēja ar fabrikas slēgšanu. Viņi nemaksāja ne parādus, ne procentus, tā ka beidzot Latvijas banka bija spiesta norakstīt zaudējumus 700.000 latu. Par spīti visām blēdībām valdība joprojām ielaidās ar Hofu visādās kombinācijās, piemēram, pārdeva linus lētāk par 5—10 proc., deva atļauju ievest linus un pakulas bez muitas, tad pasūtīnāja cukura maisus u. t. t. Ja jautājam, kādēļ, tad vienīgi tas izskaidrojams ar to, ka Hofš uzturēja sakarus ar visiem augšslāņiem. Viņu bieži varēja redzēt ar augstiem kungiem nakts lokālos, kur viņš mētājās ar naudu, lai vērstu uz sevi uzmanību. Kur Hofš palika boļševiku laikos, nav zināms, bet viens gan droši zināms, ka viņš ar dažādām veikalām machinācijām izkrāpis no latviešu tautas līdzekļiem vairākus simt miljonus latu.

PASĶIR CEĻU DZĪVEI

Ziemas nakts tumsa vēl klājas pār Rīgas jumtiem. Klusajās ielās mana tik retu gājēju, sliedes rībinot, savu gaitu sāk pirmie tramvaji. Stundenis rāda pl. 4.45, kad amata mācekļu kopmītnes nama trijos stāvos klusumu saplōsa spalgas zvana skaņas. No guļamtelpās sarindotām gultām mirklī aizlido siltās segas, un sākas naiga pošanās. Kad 15 minūtes vēlāk kārtējā apskatē uz mītnes pārziņa sveicienu „Sveiki, zēni!” atbild skaļš „Esiet sveiki!”, rīta grūtākais posms — agrā celšanās — ir pārvarēts. Gultu rindas glīti pārsegtas, telpas sakārtotas, bet nesenie guļētāji nomazgājušies un saposuši jaunās dienas gaitām. Seko gājiens ierindā uz ēdamtelpām, kur brokastīm atliek 20 minūtes. Tad šā nama daudzie iemītnieki aizsteidzas tumšajās ielās, lai laikā nokļūtu savās apmācības un darba vietās, fabrikās un darbnīcās.

Mūsu rūpniecībā un amatniecībā sen jau trūkst lietpratīgu strādnieku un amatnieku, jo jaunu darbinieku sagatavošana bija atstāta novārtā. Sevišķi nepieciešami tie būs kaņam beidzoties, kad sāksies dzīves jaunūzbūve. Tādēļ ACS (Arod biedrību centrālā savienība) šogad jo plaši izvērs savu arodizglītības darba programmu, rūpējoties, lai jaunekļus tūlīt pēc pamatskolas beigšanas 14—16 gadu vecumā novirzītu kādā no praktiskās dzīves nozarēm un tie, ieguvuši amata prasmi, jau ar 18 dzīves gadiem kļūtu patstāvīgi. Nodibinātas īpašas arodskolas un mācekļu darbnīcas. Lielākos rūpniecības uzņēmumos iekārtotas amata skolas, kur audzēkņi iegūst bezmaksas apmācību un daļu darbdienas pavaža pie fabrikas darba galdiem, sekmējot ražošanu un gūstot līdzekļus ikdienas iztikai.

ACS pirmā mācekļu mītne Rīgā, Grostonas ielā 2, šiem jaunajiem censoņiem grib sniegt vēl tālāku atbalstu viņu tieksmēs pēc labākas, gaišākas dzīves: atvieglot jaunekļu ikdienas rūpes par dzīvokli un iztiku, rūpēties par viņu morālo un kultūrolo audzināšanu un rakstura nostiprināšanu, tādējādi pasargot no lielpilsētas negatīvajām ietekmēm, kas nepiedzīvojušos jaunekļus bieži vien aizved neceļos. Mītnē nākošie amatnieki saņem dzīvokli ar apsildīšanu un apgaismošanu, pilnu uzturu, gultas veļu un veļas mazgāšanu, par ko tie nodod savas kartītes un maksā 12 markas mēnesī. Sevišķi mazturīgiem mītnes vadība var atlaist daļu vai visu maksu. Par šādas mītnes vajadzību liecina apstākļi, ka jau no dibināšanas dienas — 16. novembra — tajā ieplūdis pilns uzņemamo skaits. Visi 75 jaunekļi, vecumā no 14—18 gadiem, nākuši no trūcīgām pilsētnieku un lauku aprindām un daudzbērnu ģimenēm. Daudziem audzēkņiem miris tēvs vai māte, bet apm. trešdaļai jaunekļu nav ne vecāku, ne citu gādnieku.

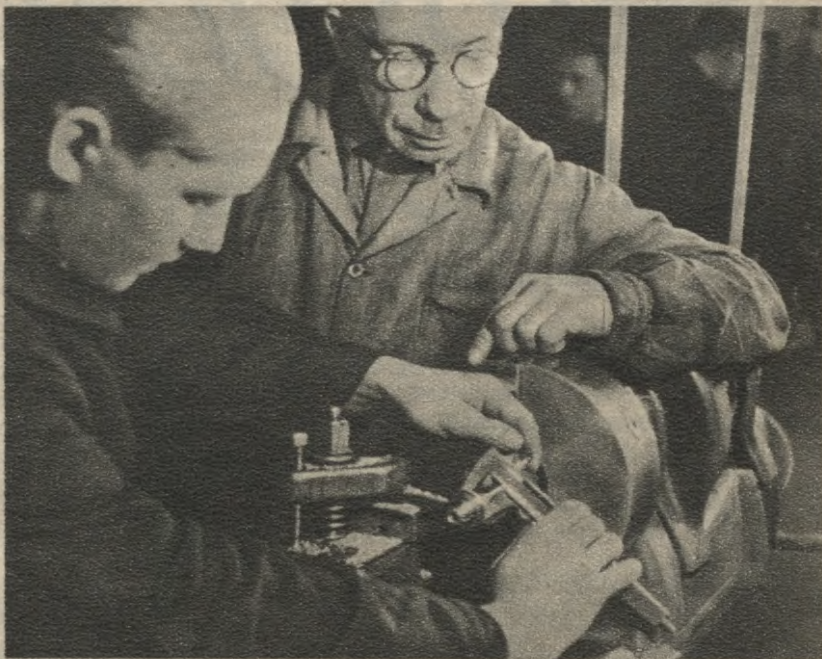
Par spīti lielajām materiālajām grūtībām šo jaunekļu centība un apņēmība izkļūt gaišākā dzīves ceļā ir liela. Tā, piem., 17 g. v. Jānim Tollem tēvs bijis lauku mūrnieks, bet boļševiku laikā par „buržuiskiem” uzskatiem norīkots vagonu izkraušanas darbos Valmieras stacijā. Drausmajā 14. jūnija rītā viņš turpat apcietināts un līdz ar citiem trimdniekiem izsūtīts. „Biju beidzis 6-kl. pamatskolu, bet par tālākām skolām vairs nebija ko domāt,” stāsta kalsnējais jauneklis. „Māte, kam jāaudzina 10 g. v. brālītis, aizgāja par kalponi, bet es atbraucu uz Rīgu VEF amatu skolā mācīties par elektrotehniķi. Sākumā gultas vietā dzīve bija grūta, bet, pārnākot kopmītnē, viss nokārtojās. Fabrikā blakus mācībām izpelnu līdz 35 markām mēnesī. Uz svētkiem mītnē saņemu uzvalku un mēteli, kuŗu man trūka. Pēc 3 gadiem, kad būšu kvalificēts strādnieks, centīšos iegūt zelta un pēc tam meistara gradu.”

15 g. v. Ziedonis Auzarājs ir rūdzinieks, bet viņa apstākļi nav labāki, jo tēvs, agrākais dzelzceļa strādnieks, tagad ir darba invalids. „Tādēļ pēc Čiekurkalna pamatskolas beigšanas vienu gadu Rīgas tuvumā nostrādāju par puisī, palīdzot arī vecākiem. Fabrikā izpelnu mītnes samaksai un citām vajadzībām. Uz svētkiem mītnes vadība mani apdāvināja ar visu apģērbu, vajadzētu vēl zābaku un zeķu, tad viss būtu kārtībā. Kad beigšu amatu skolu, mācības varēšu turpināt pa vakariem teknikumā.”

Centīgajiem jaunekļiem patīk kopmītnes disciplīna un kārtība, vēl īpaši tādēļ, ka par to jārūpējas viņiem pašiem.

Kad pl. 19 visi iemītnieki atkal atgriezušies mājās (katrā skolā un fabrikā darba un mācības laiks notiek savās stundās), kluotiek kopīgas vakariņas. No pl. 19.30—20.30 visā namā ir kluotuma stunda, kad sarunas aizliegtas, lai mācību istabā varētu sagatavot skolas uzdevumus, bet apakšējā zālē nodoties lasīšanai, šaha spēlei un tml. Trešdienu un sestdienu pēcpusdienas un svētdienas ir izejamās dienās. Tad jaunekļi ar dežuranta atļauju apmeklē teātri, kino vai pazīnas pilsētā, kā arī nododas slidu skriešanai savā slidotavā. Pl. 21 mītnes pārziņis notur vakara pārbaudi un noklausās vecāko un dežuranta dienas ziņojumus. Pusstundu vēlāk visā namā nodziest gaisma, un miega mātes iesājiētie jaunekļi sapņo par drīzo nākotni, kad viņi patstāvīgi varēs kalt katrs savu dzīves laimi.

J. J.

Amatu skolas palīdz jaunekļus no skolas sola visdrīzāk ievadīt dzīvē. Šeit, blakus teorētiskām mācībām, piedzīvojuši meistari viņus tūlīt ievada praktiskā darba noslēpumos.

Amatu mācekļu mītnē katra diena nobeidzas ar vakara skati, kur dežuranti un telpu vecākie ziņo par dienas norisi.

Brīvajās stundās mītnes dalībnieki lasāmistabā pie laikrakstiem un grāmatām vai draudzīgā šaha spēlē gūst palīkamu atpūtu.

vismaz jaunībā neapskaidrēja vairākas meičas.

Kad mājas jaunkundze nonesa plāvējiem brokastu, viesis skubīgi uzmeklēja tālskati. Tas bija precīzākais tāda veida rīks, nopietni izlietots jūrmalā, apskatot dabas daiļumu.

„Kā uz delnas,” vērotājs čukstēja, kopodams uzmanību grodā grīstē. Ai, cik lielīgi šis apturēja putās nodzītos zirgus! Meiča laikam deva dievpaļīgu. Paklāja rūtainu drānu. Aicināja. Bet vēl gan nekas neliecināja, ka šiem būtu kopējs noslēpums. Vēl bija laiks trešajam tuvoties. Protams, tikai jāpasteidzas, jo katra turpmākā vasaras nakts tai ziņā bija draudīgāka nekā iepriekšējā. Kādēļ viņa, šorīt piecēlusies, gribēja mātei iegalvot, ka, kopā guļot, esot neciešami karsti, tādēļ gribot sagatavot sev īpašu guļamvietu klētiņā? Lai nu mēģina apgalvot viens, ka jaunība šo meiču nevelk āra gaisā! Bet kā varētu iegrozīt viņas soļus vēlamā gultnē? Daiga nebija tāda mulķīte kā viena cita nomnieka kalpone.

Viņš dažādi izdomājās, tomēr tālāk par skarbo sliekšni netika: vecums. Bet vai tad tas varētu būt kāvēklis divu cilvēku laimei? Dažreiz tādu šķēršļu ir desmit, un tāpat cilvēki saprotas, dzīvo. Bez tam vēl jau nevarēja zināt, kādu gaitu uzņems sieviete, tiklīdz viņš būs iesācis to jautājumu risināt.

Taču viegli vis nebija sākama tā lieta, to viņš saprata. Un, lai panākumi kļūtu drošāki, vajadzēja sagatavoties pamatīgi. Nekādas ārējas nejausības nepalīdzēs, arī tā nelikās mīkla. Vienīgi prasme ietrinkšķināt un noskatot, kā saka, dvēseles koklī izšķīrs, cik punktu vērts ir viens cilvēks, kas arī kādreiz jauneklīs bijis. Tādēļ Liepkrastu viesis izstrādāja it sīku plānu, katru iespējamo jautājumu vērigi apsvēra, izrunāja skaļā balsī kā deklamators, jo visam taču vajadzēja ritēt gludenī. Un viņš cieti apņēmās nogaaidīt pirmo izdevīgo brīdi, jo, kūkas paēdis, taču atteiksies pieņemt rupjmaizi. Jā, tikai rupjmaize tā varēja būt. Gadi. Tomēr sirds patlaban viņam šķita jauneklīgāka nekā ap pušienieka Jurgā rītu. Un visu to it rūpīgi pārsijājot, sieta kaktā atlika diezgan daudz briedušu graudu, kas droši sējami gar meičas gaitu ežmaļiem.

Paģadoties plašākām sarunām ar nomnieka sievu, ciemiņš izdevīgā brīdī iemeta: „Jūs gan drikstat sajusties laimīga, ka izauklēti tik gudri un tik patīkami bērni.” „Pateicība Dievam, par savējiem žēloties nevaru.”

„Tiesām, kundze. Ja vēl piedomā, kādi tie uzauguši citiem vecākiem, tad arī nomaļa vērotāja sirds iekutas sajūsmā. Nu, un jūs paši arī neesat ar kailu plaukstu nemami. Žel, ka dzīve mūs jau agrāk ne-

saveda kopā! Tagad jūs būtu iedzīvojušies turībā. Paši ar savu mašīnu varētu plaut sienu. Kaut kad. Un kā patik.”

„Un tāpat Liepkrastus jūs nepazītu, būtu mēs te ienākuši priekš gadiem desmit.”

„Par to nemaz nešaubos, Kalvja kundze. Bet, lai gan jūs visi strādājat kā pašiem piederīgās mājās, te svarīgi tomēr nomu līgt uz vairākiem gadiem. Tāds pagaidām būtu mans priekšlikums.”

Daigas māte savilņojās. „Lai saka vēl viens mūsu priekštecis, ka Liepkrastu saimnieks pielīdzināms sunim! Drīzāk paši tie, nevis jūs. Ak, mēs varētu te dzīvot vairākus gadus no vietas? Ai, cik mani bērni tad būtu laimīgi!”

„Tiesām?”

„Tā arvien dzird abus gaužamies. Piedērtu tēvam zeme, būtu mums tas un tas, tad saprastu, par ko cīnīties.”

„Vienā gadījumā,” Ūdentīņš iebilda, „tas varētu arī tā notikt.”

„Saprotu. Ja jūs pārdotu un mēs ja pirktu. Pagaidām gan nedrīkstam par tik jaukām lietām pat sapņot.”

„Atvainojiet, kundze! Sapņot ļauts pašam vislielākajam nabagam, toties jūs vienā ziņā esat apskaužami turīgi. Jums ir spara pilns dēls un — teiksim — arī meita.”

(Turpinājums sekos.)

RADIOFONA PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 17. JANVĀRĪ

5.00—6.15 Vācu kareiv. 6.15 Hamburgas ostas konc. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Svētdienas mūzika. 8.30 Vingrošana bērniem. 8.45 Ziņas v. v. austrumiem. 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Mazs orķ. konc. 11.30 Nedēļas politiskā raidāmā. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas v. v. Pēc tam: Vācu tautas konc. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Ziņas v. v. austrumiem. 14.30 J. Upmaļa raidāmluga bērniem. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. Jauno Brigaderes prēmijas laureātu K. Skalbes un Z. Lazdas stunda. Piedalās: H. Lūse, M. Vētra, T. Lācis (dekl.). 16.00 Pasts kaņavīriem no Berlīnes. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 17.15 Radiofona pasts kaņavīriem no Berlīnes. 18.00 Berlīnes filharmoniku konc. no Berlīnes. 19.00 Ziņas no kaņalauka. 19.15 Preses apskats. 19.30 Latv. brīvpr. kaņ. pusstunda. 20.00 Ziņas vācu v. 20.15—22.00 Fidelio: L. van Beethoven'a opera 2 cēlienos. Viesi no Berlīnes un Leipciņas u. c. 21.00 Ziņas latv. v. 21.15 Operas Fidelio turp. 22.00 Ziņas v. v. 22.20—24.00 Deju mūzika. L. Rameika, P. Reinojāns u. c. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 18. JANVĀRĪ

8.00 Vīru sekstets un skaņu plat. 8.30 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts: Ks. Bidiņa un V. Stūresteps. 15.30 Mūzika skaņu plat. 16.00 Mazais orķ. un latv. brīvpr. kaņavīru pūtēju orķ. 17.15 Pēcpusdienas mūzika II. 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņaspēks. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga (no Berlīnes). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: T. Kalves raidāmluga. 21.15 No Berlīnes. 22.15 Sporta ziņas fronteī v. v. un latv. v. 22.30 Kamermūzika. 22.50—24.00 Mūzika laika kavēklim.

OTRDIEN, 19. JANVĀRĪ

11.30 Bērniem (raidāmluga). 14.30 Vācu mūzika un literatūra: W. Goethe's un F. Schiller'a dzejoļi, L. Dobrovojska un K. Veics (dekl.). 15.30 Mūzika skaņu plat. 16.00 Kāda kaņ. deju kap. un G. Schaffen'a, skaņu plat. 17.15 Kāda kaņ. deju kap. un balalaiku orķ. 18.30 Jautra kaņ. stunda. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Mūsu XVII otrdienas konc. H. Schwertmann's (klav.). un rad. orķ.: L. van Beethoven's un C. Franks. 21.15 Mūsu XVII otrdienas konc. (turp.): Šopēns. 22.20 Skaņu uzņēmumi. 23.00 Kāds kaņ. pūtēju orķ., mazais orķ. un rad. deju kap. 0.15 Latv. brīvpr. kaņavīru stunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 20. JANVĀRĪ

11.30 XXX Darba pārtraukuma konc.: M. Vintere, M. Vētra un rad. deju kap. 14.30 Melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 No vecām operetēm. 17.15 Skaņu uzņēmumi. 18.30 Latv. brīvpr. kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Jūņas karš. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15 No jaunām skaņu filmām. 21.15 Pūtēju orķestra koncerts. 22.20 Kamermūzika: L. van Beethoven'a darbi. A. Zilinskis (klav.). 23.15 Viegla mūzika. L. Caurite u. c.

CETURTDIEN, 21. JANVĀRĪ

11.30 Darbam un mājai. 13.25 Vācu un ital. apmaiņas konc. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. K. Kvēps (dekl.) un tautisks ansamblis Sidrabene (A. Brigaderes pasaka). 15.30 Mūzika skaņu platēs. 16.00 No Vīnes. 17.15 Solistu koncerts. R. Veide, prof. A. Ozoliņš (čells) un prof. P. Šuberts (klav.). 18.30 Jautra kaņ. stunda. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—21.00 Rīga: Skaņu uzņēmumi. 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Kur tad tu nu bij, āzīti mans? (Komēdija). 21.15—23.00 Mūzika laika kav.: L. Misbacha, A. Krisberga pūtēju kvartets, radiofona deju kap. un skaņu plaķes.

17. I—24. I GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

22.20 Mūzika laika kav. (turp.). 23.15 No Berlīnes.

PIEKTDIEN, 22. JANVĀRĪ

8.00 Vīru dubultkvartets Tēvija un skaņu plaķes. 8.30 Mūzika skaņu plaķes. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Bērniem. A. Mitrēvics (dekl.) un bērnu kori. V. Plūdoņa un J. Širmaņa darbi. 15.30 Mūzika skaņu plaķes. 16.00—18.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Pēcpusdienas mūzika (turp.). 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15 Simfonisks koncerts: J. Sibeliusa darbi. Atskaņotāji: Jennie von Thillot'a, pastiprināts rad. orķ., T. Kalniņa koris un rad. vīru koris. Viesdiriģents: Dr. Helmut's Thierfelder's. 21.15 Simfonisks koncerts (turp.). 22.20—24.00 Mūzika laika kavēklim. 0.15 Latviešu brīvpr. kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 23. JANVĀRĪ

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Meža cūka (raidāmpēle). 15.30 Mūzika skaņu plaķes. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. I. Kolberga, mazais orķ. u. c. 17.15 Pēcpusdienas mūzika (turp.). 18.30 Jautra kaņavīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 No Berlīnes. 21.15 Radio kabarets no Berlīnes. 22.20—24.00 Mūzika laika kav.

KATRU DARBDIENU.

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.15 Vingrošana. 6.30 Mūzika. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. un koncerts. 8.00 Mūzika. 9.00 Ziņas v. v. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25—11.30 Pārtraukums. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. 12.45 Mūzika. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Landesdienst Ostland. 15.00 Virspavēlniecības ziņojuma lēns atkārtojums un isas ziņas. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 18.00 Aktualitātes. 20.00 Ziņas v. v. 21.00 Ziņas latv. v. 22.00 Ziņas v. v. 23.00 Landesdienst Ostland. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

BOLVIKA IDEJA

„Mister Dzinazer, kā jums patīk Ruzvelta rīkojums par noziedznieku iekļaušanu Savienoto valstu armijā? Vai tas nav apkauņojums visiem labajiem jenķiem?”

„Glūži otrādi, mister Svindzer, tā ir brīnišķīga ideja: tā mēs tiksīm vaļā no visiem gangsteriem!”

Pirms sacīkstes.

Bokseris: „Nododiet šīs puķes Buljona kungam.”

„Slimnīcā neārstējās šāds kungs.”

„Pareizi — vēl ne, bet drīz ārstēsies. Es šovakar pret viņu cinišos.”

Vašingtonas flotes ministrijā.

„Es izgudroju jauna veida glābšanas jostas...”

„Labs izgudrojums, tūlīt kādu miljonu liksim pagatavot, bet vai jūs nevarat steidzīgi izgudrot zemūdens lidmašīnas mūsu lidmašīnu bāzes kuģiem?”

Vilcienā.

„Piedodiet, kungs, atļaujiet nolikt jūsu koferi sāpus. Tas stāv pašās durvīs, un visi uz tā paklūp.”

„Nekādā ziņā. Es to tišām tā noliku, lai pats paklūptu, jo citādi es aizmirsīšu to paņemt līdzī.”

Labs lidotājs.

Ziemeļamerikas Savienoto valstu kara komisija strādā. Komisijas ārsts ziņo:

„Šim vīram veselība kā bifelim, bet inteligences pārbaudē viņš nespēja atšķirt kāsu krustu no Sarkanā krusta.”

„To jau tikai vajag: būs labs bumbvedēja vadītājs,” priecājas komisijas priekšsēdis.

Pašapgādnieki.

Sūkdami alu, daži prātīgi vīri runāja par kara grūtībām.

„Nav pareizi visu gaidīt no augšas,” teica viens no viņiem. „Es, piemēram, apgādāju pāris vistu, un tagad man katru rītu ir svaigas olas brokastīs.”

„Pareizi,” atzina otrs, „es vasarā pats raku kūdru, un tagad man dzīvoklis siltum siltais.”

Trešais sēdēja domīgs. Pēc brītiņa viņš piecēlās un sāka atvadīties.

„Kur tad nu tik steidzīgi?” jautāja draugi. „Man cauras galošas, jāpameklē, vai nav kur pērkams gumijaskoks!”

Patiešām — nieks!

„Jūs taču vakar cietāt katastrofu, bet šodien jau ierodaties darbā. Vai tiešām ievainojumi tik niecīgi?”

„Tiešām nieks! Tikai smadzeņu satricinājums.”

Pieklājība tramvajā.

„Mūsdienu jaunatne pazīstama ar pieklājības trūkumu.”

„Jūs domājat? Bet jaunais cilvēks jums taču nupat atbrīvoja savu vietu.”

„Jā, bet manai sievai vēl joprojām jāstāv kājās!”

Panākumi.

„Kā tavai mātai veicas ar dziedāšanu?”

„Lieliski! Vakars tēvs jau varēja izņemt no ausīm vati.”

Mila Londonā.

„Mērij, tevis dēļ es esmu gatavs iet cauri ugunij un ūdenim!”

„Klusāk, Džon! Izdzirdēs Čerčils un aizsūtīs vēl tevi kādā kuģu karavānā par matrozī!”

Klusuciešana goda lletā.

Kramakāja stāsta Putnaērglim intīmas lietas par Pipariņu. Stāsta beigās viņš saka: „Es devu savu godavārdu Pipariņam, ka par to nevienam nekā neteikšu, tāpēc jums savukārt, tālāk stāstot, jāprasa no katra godavārds, ka viņš to nestāstīs tālāk!”

Nepazīstamais paziņa.

„Es skatos un nevaru vien nobrīnīties, cik jūs līdzīgs kādam manam paziņam.”

„Es jau pats tas esmu!”

„Nevar būt, Salmip! Tad nu gan tu esi pārvērties, ka ne pazīt vairs nevar.”

Labi darīts.

Īsi pirms pieņemšanas laika beigām pie Dr. Polipa ierodas vecāks kungs. Nogurušais ārsts nolemj šā pacienta vizīti pastel-dzināt, lai ātrāk varētu atpūsties. Pacients nedabū ne vārdu neiebilst, kad tas jau apskatīts, recepte izrakstīta un ārsts to bīda pa durvīm ārā. Durvis nav vēl lāgā aizvērušas, kad kabinetā ieskrien ārsta dēlens un sauc:

„To tu, tētip, lieliski izdarīji! Tas nemaz nebija patients, bet mans skolotājs. Viņš bija ieradies, lai pārrunātu par mani.”

Atmiņa. „Man jau 70 gadu, bet es nevaru atcerēties, ka būtu kādreiz melojis tā kā tu.” — „Jā, vecētīp, tavā vecumā atmiņa kļūst pavisam vāja.”

Psicholoģija.

„Pasaki man, ko tu lasi, un es pateikšu, kas tu esi.”

„Hm... Es lasu Šekspīru, Ciceronu, Danti...”

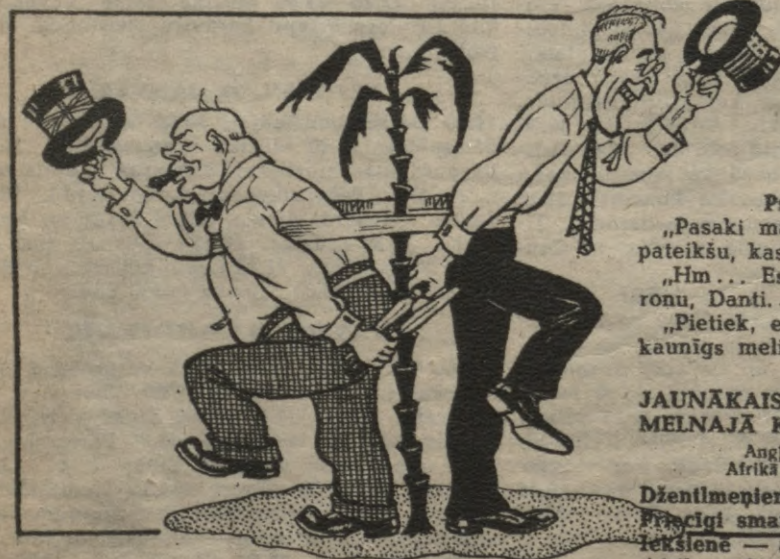
„Pietiek, es zinu — tu esi nekaunīgs melis!”

JAUNĀKAIS „DŽEŽS” MELNAJĀ KONTINENTĀ.

Angļu un amerikāņu nesaskaņas Afrikā pieaug.

Dzēntiemņiem uz ārieni

Precīgi smaidošas sejas, iekšēnē — asmeņu skārieni, Afrikas „kaļa dejas”... J. Dr.

IZMISUMĀ.

Staļins: „Palīgā, es grimstu! Čerčil, Ruzvelt, nolādētie, — kāpnes par isām, do-diet garākasi!”

(„Orbis”.)

Biržas vīrs slimnīcā.

Nujorkas biržas vīrs Džefs Kantarovičs pēkšņi saslimst un nokļūst slimnīcā. Temperatūra bīstami ceļas. Zēlsirdīgā māsa mēri.

„Cik?” jautā Kantarovičs.

„Četrdesmit viens.”

„Kāda tendence?”

„Celties.”

„Nogaidiet līdz četrdesmit divi un tad pārdo-diet!”

Mākslas kritiķi.

Zintas mākslas salonā divi zēni apskata Daugavas izstādes gleznu „Daugava pie Pļaviņām”. Viens otram piegrūz un saucokstas.

„Ko tu teici?”

„Glezna nav pareiza.”

„Varbūt ačgarni uzkārtā?”

„Nē, bet tur kaut kā trūkst.”

„Es nevaru iedomāties, kā tur trūktu...”

„Mūs divu! Tā taču ir tā pati vieta, kur mēs pagājušajā vasarā pastāvīgi džumpojām.” — kk

Šausmīgs cilvēks.

Gaišmatīgas jaunkundze raudādama sūdzās draudzenei:

„Ar Arnoldu man viss pagalam!...”

„Vai jūs saķīlojāties?”

„Nē, mēs aizgājām uz kinīti, mīļi nosēdāmies vistumšākajā kaktiņā, un tad viņš...”

„Es saprotu: viņš kļuva pārāk nepieklājīgs?”

„Tad nē jell! Viņš... vienkārši iesnaudās!”

Eksāmenā.

„Kas tā par formulu HNO₂?” jautā profesors.

„Tā ir... es to labi zināju,” stostās students. „Nudien, nupat bija uz mēles!”

„Tūlīt spļaujiet ārā, tā ir salpētra skābe!”

Drošs paliek drošs.

Mūsu brīvprātīgie austrumu frontē kādā pagaidu mitnē pošas uz nakts dusu. Dižkareivis Vilibalds Drosmiņš rūpīgi novieto sev blakus pa ķerīenam kaņavira katliņu, kaņoti, dakšiņu un atvāztu kabatas nazi.

„Vilibald, kas tā tev par jaunu ķīniešu ceremoniju vakara lūgšanas vietā?” brīnās kaņadraugi.

„Drošs paliek drošs!” atbild priecīgais dižkareivis. „Viņnakt es sapnī redzēju tādu paēdienus, ka siekalas apskrējās, bet nebija pie rokas ne šķīvja, ne kaņotes. Otrreiz nejaušos piemulķoties!” — kk

Sunīša atmiņa.

„Kundzīt, vai jūsu sunītim blusas, ka viņš visu laiku kasa aiz auss?”

„Blusas manam Bobītim? Bet, Cauruliša kungs! Sunītis vienkārši nevar atcerēties, kur viņš jūs agrāk redzējis.”

Lepnības gars.

Krustdēls izrāda savam lauku krusttēvam Rīgu.

„Un te ir mūsu universitāte. Arī es esmu students.”

„Ko tu tur mācies?”

„Tur jau, krusttēv, nemācās, bet studē!”

ILLUSTRETS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TUBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagner'a (Dzirnavu) ielā 57. Tālrūpi: izdevējs 34692, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 22588, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 22. janvārī.